

Exploring the Role of Government in the Development of Iran's Capital Market (2005-2018)¹

Mojtaba Maqsoodi², Saeed Eslami Bidgoli³, Amir Reza Khatir⁴

Received: 2021/09/21

Accepted: 2022/01/27

Research Paper

Abstract

Capital market strengthening and deepening can lead to economic growth and development, which Iranian governments have overlooked for years. We continue to face the conundrum that government decisions and actions obstruct capital market development while also increasing investment risk. Under these circumstances, it appears necessary to examine the relationship between Iran's government and the capital market. Accordingly, this study analyzed the performance and role of government in the development of the capital market (stock and security markets) over a 12-year period using qualitative and field methods, including designing a questionnaire for four groups, i.e., experts, managers, activists, and capital market expert reporters, as well as evaluating data using thematic analysis. The findings demonstrate that Iranian governments hampered capital market development from 2005 to 2018 due to a lack of understanding of capital market mechanisms, interference in market processes, and disruption of transparency, accountability, and corruption control mechanisms (good governance indicators). The only way out of the current situation appears to be the government's movement toward minimal capital market intervention.

Key Words: Capital Market, Development, Political Economy, Good Governance, Government.

JEL Classification: z18

1. DOI: 10.22034/JSE.2022.11650.1747

2. Associate Professor, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author). (maghsodi42@yahoo.com).

3. Assistant Professor, Department of Insurance, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (saeedsb@yahoo.com).

4. Ph.D. Student, Department of Political Science, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (amirrezakhatir@yahoo.com).

سازمان بورس و اوراق بهادار، مرکز پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

فصلنامه بورس و اوراق بهادار، سال پانزدهم، شماره ۵۷، بهار ۱۴۰۱، صص ۴۹۴-۴۶۱

بررسی نقش دولت در توسعه بازار سرمایه ایران (۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ ه.ش)^۱

مجتبی مقصودی^۲، سعید اسلامی بیدگلی^۳، امیررضا خطیر^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۷

مقاله پژوهشی

چکیده

تقویت و ژرف اندیشی در بازار سرمایه می‌تواند به رشد و توسعه اقتصادی منجر شود، اما این موضوعی است که سال‌ها دولت‌ها در ایران از آن غافل بوده‌اند و تصمیم‌ها و اقدام‌های آنها افزون بر افزایش ریسک سرمایه‌گذاری، بازدارنده توسعه بازار سرمایه بوده و در چنین شرایطی به نظر می‌رسد نقد رابطه دولت و بازار سرمایه در ایران امری ضروری باشد. از این رو در پژوهش حاضر با روش کیفی و میدانی و از طریق طراحی پرسشنامه‌ای استوار بر شاخص‌های حکمرانی خوب برای چهار گروه کارشناسان، مدیران، فعالان و خبرنگاران بازار سرمایه و ارزیابی داده‌ها با استفاده از تحلیل تم، عملکرد دولت و نقش آن در فرایند توسعه بازار سرمایه در یک بازه زمانی ۱۲ ساله واکاوی شد. نتایج بدست آمده نشانگر آن است که دولت در ایران به واسطه ضعف آگاهی نسبت به سازوکار بازار سرمایه و ضعف در مکانیزم‌های شفافیت، قانون، پاسخگویی و کنترل فساد در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ ه.ش مانع توسعه بازار سرمایه بوده و به نظر می‌رسد راه برون‌رفت از شرایط فعلی، حداقل دخالت دولت در سازوکار بازار سرمایه باشد.

واژه‌های کلیدی: بازار سرمایه، دولت، توسعه، حکمرانی خوب، اقتصاد سیاسی.

طبقه‌بندی موضوعی: z18

DOI: 10.22034/JSE.2022.11650.1747

۲. دانشیار، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول). (maghsodi42@yahoo.com).

۳. استادیار، مؤسسه آموزش عالی بیمه اکو، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. (saeedsb@yahoo.com).

۴. دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (amirrezakhathir@yahoo.com).

مقدمه

نظریه‌ها و تجربه جهانی نشانگر آن است که میان توسعه بازار مالی (پول و سرمایه) و توسعه اقتصادی رابطه نزدیکی وجود دارد (لک و دیگران، ۱۳۹۴: ۹۶). بازارهای مالی با تأمین و تخصیص بهینه منابع و توزیع عادلانه ثروت در رشد و توسعه اقتصادی کشورها نقش بسزایی ایفا می‌کنند، به گونه‌ای که می‌توان تفاوت اقتصادهای توسعه‌یافته و توسعه‌نیافته را در میزان کارآمدی و کارایی نظام مالی آنها جست‌وجو کرد. در ایران نیز شرایط اقتصادی باعث شد تا نگاه دولت مردان کشور به تالار شیشه‌ای بازگردانده شود، اما با این حال یکی از مهم‌ترین ریسک‌هایی که فعالان بازار سرمایه با آن روبرو بودند، تصمیم‌های دولت‌ها بود.

در چند دهه اخیر، بسیاری از سیاست‌گذاری‌های دولت به زیان بازار سرمایه بود و همین موضوع باعث عقب‌ماندگی توسعه این بازار نسبت به ابعاد کلی اقتصاد کشور شده است. هرچند از سوی مسئولان سیاسی، حمایت‌های کلامی چشمگیری از بورس شد، با این وجود در عمل قوانینی گذاشته شد، که به زیان این بازار بود. سیاست‌گذاری‌ها یا موضوع قیمت‌گذاری دستوری، ریسک‌های زیادی برای سرمایه‌گذاران بورسی ایجاد کرد (بیدگلی، ۱۳۹۷: میزگرد). بنابراین به نظر می‌رسد نقد رابطه دولت و بازار سرمایه در ایران امری ضروری و پژوهش در این بخش از حیث سیاست‌گذاری عمومی، اقتصاد سیاسی و همچنین توسعه بازارهای مالی درخور توجه باشد. هدف اصلی این پژوهش نیز بررسی نقش دولت در فرآیند توسعه بازار سرمایه در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ ه.ش و سنجش میدانی سطح شفافیت، پاسخگویی، فساد و حاکمیت قانون در بازار سرمایه است. همچنین در پژوهش حاضر که محدوده آن شامل مکان، زمان و موضوع است، ابتدا مبانی نظری و فرضیه پژوهش شرح داده شد و سپس ادبیات پژوهش به اختصار مرور می‌شود. در ادامه نیز، روش‌شناسی، یافته‌های پژوهش و در نهایت نتیجه‌گیری و پیشنهاد، ارائه می‌شود.

مبانی نظری و فرضیه پژوهش

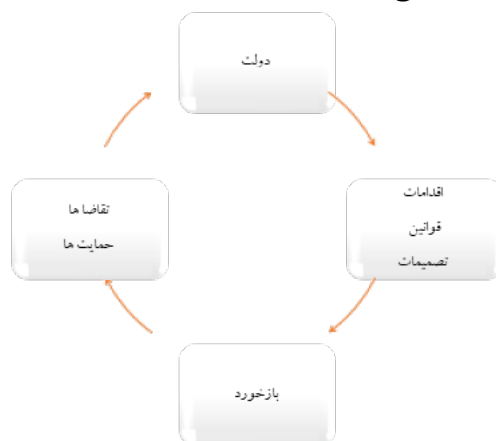
دولت و بازار سرمایه: مرکز ثقل اقتصاد سیاسی رابطه بین دولت-بازار است و اقتصاد سیاسی کنش متقابل و تعامل میان دولت و بازار را به تصویر می‌کشد (تقوی، ۱۳۷۹: ۲۳). در توصیف ماهیت بازار می‌توان گفت: بازار، نظام یک‌پارچه‌ای از مبادلات است و کنشگران در آن به دنبال نفع شخصی هستند. بازار به وسیله قیمت هماهنگ می‌شود و رفتار بازاری حساب شده و هوشمندانه

است (تونکيس، ۱۳۸۶: ۶۹ الی ۷۱)، اما در میان بازارها، بازارسهم نقش مهمی در ارتقای کارایی هرچه بیشتر اقتصاد دارد. این بازار وجوه نقد را از افرادی که توان استفاده موثر از آن را ندارند به کسانی منتقل می‌کند که از این توانایی برخوردارند و عملکرد خوب بازارهای مالی یکی از عوامل کلیدی دستیابی به رشد اقتصادی بالا است. در مقابل، بازارهای مالی با کارکرد ضعیف یکی از دلایل فقیر ماندن بسیاری از کشورها است (میشکین، ۱۳۹۷: ۲). با نگرش نظام‌مند به بازار سرمایه، می‌توان گفت اجزای آن شامل ابزارهای مالی، نهادهای مالی، بازارهای مالی، قوانین و مقررات و نهادهای نظارتی است (سارور^۱، ۲۰۱۷) که عوامل سیاسی و قانونی می‌تواند بر سازوکار آن تأثیرگذار باشد. مطالعات نشان می‌دهد، عوامل تعیین‌کننده اصلی توسعه بازارهای مالی شامل ریشه حقوقی، نهادهای سیاست باز اقتصادی و عوامل سیاسی است. در میان این عوامل، فاکتورهای سیاسی که از سیاست‌ها و چارچوب‌های قانونی و نهادی سرچشمه گرفته‌اند مهمترین عامل محسوب می‌شوند (وگوئی^۲، ۲۰۱۳: ۱۰۹ تا ۱۳۶). بازارها در پوچی فعالیت نمی‌کنند، بلکه توسط شبکه پیچیده‌ای از زیر ساخت‌های نهادی حمایت می‌شوند (لوبنا^۳، ۲۰۱۰). فضای سیاسی بر توسعه بازارسهم تأثیر می‌گذارد. عدم اطمینان سیاسی یا سیاست‌های نامعلوم تأثیر منفی بر تصمیم‌های اقتصادی دارد، هرچند عوامل کلان اقتصادی با تأثیرگذاری بر بازارها و نهادهای موازی و مکمل و همچنین با تحت تأثیر قراردادن فرآیندها و رویه‌های بورسی تأثیر بالایی بر بازار سرمایه ایران دارد، اما عوامل سیاسی و قانونی نیز با تحت تأثیر قراردادن عوامل کلان اقتصادی بازارها و نهادهای موازی و مکمل و قوانین و مقررات حاکم، بر بازار سرمایه تأثیرگذار است (حسن نژاد، شمس، ۱۳۹۵: ۱۰۳)، به طوری که عوامل اقتصادی ریسک‌گریز ممکن است از گرفتن تصمیم‌های اقتصادی مهم، دوری کنند یا ممکن است از اقتصاد خارج شوند و در خارج از کشور سرمایه‌گذاری کنند (دیمیتریوس^۴، ۲۰۰۰: ۳۵۵ الی ۳۷۴).

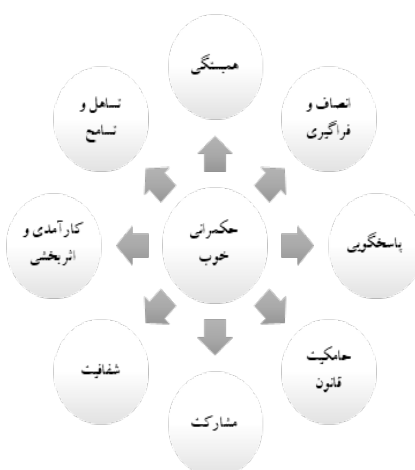
توسعه: «توسعه یک فرایند چند بعدی است که معمولاً به تغییر از وضع کم‌تر مطلوب به وضع مطلوب اشاره می‌کند.» (مک‌لین، ۱۳۸۷: ۲۷۵ و ۲۷۶)، همچنین توسعه، فرایندی از تغییرات مثبت اجتماعی است تا یک وضعیت جدید مطلوب‌تر را پدید آورد. به این معنا که توسعه محصول مجموعه‌ای از خط‌مشی‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ها نیست. بلکه دستاورد فرایندی است که

1. Sarwer
2. Voghouei
3. Lubna
4. Dimitrios

به واسطه آن جامعه از سطوح پایین انرژی، کارآمدی، کیفیت، بهره‌وری، پیچیدگی، فهم، خلاقیت، لذت و کمال به سطوح بالاتر آن پیشرفت می‌کند (دیوسالار و دیگران، ۱۳۹۲: ۳۷).

نگاره ۱. مدل مفهومی نظریه سیستمی

نگاره ۲. فرضیه‌های حکمرانی خوب

سیستم‌سیاسی (دولت): بنابر تعاریف بالا می‌توان پی‌برد نظام‌های سیاسی بر حسب رویکرد خود به ویژه از نظر میزان دخالت در اقتصاد، تأثیرات گسترده‌ای در معیارهای سنجش توسعه بازار سرمایه (عمق، عرض، خیرگی و کارایی بازار) ایجاد می‌کنند. نظام‌سیاسی یا دولت، به معنای حوزه سیاست و حکومت، سیستمی است که در پی دستیابی به هدف یا اهدافی است و از محیط پیرامون خود داده‌هایی را دریافت

می‌کند، آنها را با میانجیگری ساختارهای سیاسی پردازش می‌کند و سپس به صورت بازده با سیاست‌ها به محیط منتقل می‌کند. در نهایت آثار و پیامدهای بازده‌ها یا سیاست‌ها به واسطه فرآیندهای اجتماعی پیچیده‌ای به درون سیستم سیاسی بازخوران می‌شود. مهم‌ترین داده‌ها شامل خواست‌ها و حمایت‌ها است و بازده نیز به صورت تصمیم‌های الزام آور ظاهر می‌شود. تحت تأثیر همین نگرش (تحلیل سیستم‌ها) واژه نظام سیاسی اهمیت بسیار یافت و در بسیاری از موارد جانشین مفهوم دولت به معنای کلی آن شد (بشیریه، ۱۳۸۵: ۶۴ و ۶۵). سیستمی سیاسی از ارتباطات بین درون داده‌ها و برون داده‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی تشکیل می‌شود. درون داده‌های سیستم سیاسی شامل تقاضاها و حمایت‌های عمومی است. برون داده‌ها نیز شامل تقسیم‌ها و اقدام‌های حکومتی مانند سیاستگذاری، تصویب قوانین و تخصیص هزینه‌های عمومی است. این برون داده‌ها بازخورد را به وجود می‌آورد که به تناوب تقاضاها و حمایت‌های بیشتری را شکل می‌دهد (هیود، ۱۳۹۱: ۱۳۲ و ۱۳۳). در آن سو مطالعات توسعه و آمارهای سازمان‌های جهانی نشان می‌دهد که یکی از عوامل رشد و توسعه کشورها، پردازش سیاسی براساس مدل حکمرانی خوب^۱ است چنانکه آن را بنیان توسعه خوانده‌اند. یکی از تعاریف حکمرانی که بانک جهانی، کمیته همکاری‌های توسعه، سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه، برنامه توسعه ملل متحد و مؤسسات و سازمان‌های بین‌المللی بر آن اتفاق نظر دارند عبارت است از اینکه: «حکمرانی یعنی سیستم پیچیده‌ای از تعاملات بین ساختارها، سنت‌ها، کارکردها (مسئولیت‌ها) و فرآیندها (عملکردها) که به وسیله مفاهیم حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت‌پذیری، مشارکت، برابری، کارایی، اثربخشی، پاسخگویی و دیدگاه استراتژیک در اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری مشخص می‌شود» (قجری، نوربخش، ۱۴۰۰: ۴۶).

شاخص توسعه بازار سرمایه: توسعه مالی به مفهوم توسعه بازارهای مالی، شامل بازار پول و بازار سرمایه، با شاخص‌های مختلفی سنجیده می‌شود. میلر سنجش کیفی توسعه بورس اوراق بهادار را از طریق سه مشخصه اصلی توصیف می‌کند. این مشخصه‌ها عبارت‌اند از عمق، عرض و خبرگی. مشخصه عمق اشاره به اندازه و نقدشوندگی بورس اوراق بهادار دارد. نشانه‌های عمق بازار می‌تواند توسط انواع مختلف معیارها شامل سرمایه‌بازار، حجم معاملات، نسبت گردش و تعداد شرکت‌های به ثبت رسیده یا پذیرفته شده در بازارهای سهام اندازه‌گیری شود. عرض به معنی تنوع بازار بر حسب حضور شرکت‌های بزرگ و کوچک، انواع شرکت‌ها از بخش‌های

1. Good Governance

مختلف صنعت و خارجیان است، خبرگی نیز بر مدیریت و اداره بازار اشاره دارد. خبرگی همچنین تابعی از روش‌های پرداخت، قوانین و مقررات، مالیات و دیگر پدیده‌های موثر بر کارایی بازار است (گوگردچیان، ۱۳۹۴: ۱۳۸ و ۱۳۹) و بنا بر تعاریف بالا این شاخص‌ها، به شدت تحت تاثیر پردازش سیاسی قرار دارند.

فرضیه پژوهش: براساس تعاریف بالا، در این پژوهش با این فرضیه که «دولت در ایران بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ ه.ش به واسطه ضعف در بهره‌گیری از مکانیسم‌های شفافیت، پاسخگویی، حاکمیت قانون و کنترل فساد (متغیرهای حکمرانی خوب) نتوانسته نقش جدی در توسعه بازار سرمایه ایفا کند» به این پرسش اصلی پاسخ داده می‌شود که عملکرد دولت‌های ایران در فرایند توسعه بازار سرمایه بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ ه.ش چگونه بوده است؟ تعریف چهار مفهوم اصلی فرضیه پژوهش نیز براساس شاخص‌های حکمرانی خوب در جدول زیر قابل مشاهده است (کارکابا و دیگران^۱، ۲۰۱۷: ۳ و ۴).

جدول ۱. تعاریف مفاهیم فرضیه

تعریف مفاهیم کلیدی فرضیه پژوهش	
پاسخگویی	دولت اگر سیاستی اجرا کند و بر مردم تاثیر بگذارد، مردم بتوانند دولت را مورد سوال و بازخواست قرار دهند. نهادها و فرآیندها باید در خدمت تمام ذینفعان باشند. تصمیم گیران، خود را در برابر عموم مردم و ذینفعان نهادی پاسخگو بدانند.
شفافیت	شفافیت مبتنی بر جریان آزاد اطلاعات است. فرآیندها، نهادها و اطلاعات باید به طور مستقیم در دسترس کاربران باشد و اطلاعات کافی باید در اختیار آنها قرار گیرد و این روند امکان درک و نظارت موثر را فراهم کند.
کنترل فساد	جلوگیری استفاده از قدرت و امکانات عمومی در جهت منافع شخصی است.
حاکمیت قانون	میزان احترام عملی که دولتمردان و شهروندان کشور برای نهادهایی قائل هستند که با هدف وضع و اجرای قانون و حل اختلاف ایجاد شده‌اند و چارچوب قانونی باید منصفانه و بیطرفانه اجرا شود.

پیشینه پژوهش

در این بخش از پژوهش، ابتدا تعدادی از مطالعات داخلی و برخی از مطالعات خارجی که در ارتباط با موضوع پژوهش هستند، بررسی شده‌اند. به شکل عمومی، مطالعات داخلی، رابطه بین ریسک سیاسی و بازار سهام را بررسی کرده‌اند اما در ادبیات موجود «بررسی نقش

1. Carcaba

نظام سیاسی در فرآیند توسعه بازار سهام» نادیده گرفته شده و با توجه به محدوده پژوهش (بازار سرمایه و دولت در ایران) مطالعات خارجی در رابطه با بازار سرمایه ایران و رابطه دولت با آن به شکل خاص انجام نشده و این موضوع، زمینه جداسازی مطالعه حاضر با سایر پژوهش‌ها است.

پژوهش‌های داخلی

«مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی» سال ۱۳۸۳ پژوهشی تحت عنوان حکمرانی خوب انجام داد و در آن این نتیجه حاصل شد که حکمرانی خوب پارادایم حاکم بر محافل اقتصادی بین‌المللی است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد براساس مدل حکمرانی خوب دیگر بحث بر سر جانشینی بازار به جای دولت یا دولت به جای بازار نیست، بلکه مسئله اصلی، بازار بد و حکمرانی بد و تبدیل آنها به بازار خوب و حکمرانی خوب است. «بشیری و شقاقی» (۱۳۹۰) در مقاله‌ای تحت عنوان حکمرانی خوب، فساد و رشد اقتصادی به این نتیجه رسیده‌اند که بستر سازی برای اجرای اصلاحات سیاسی، مدیریتی، قضایی و بهبود توسعه اقتصادی و شکل‌گیری نهادهای مدنی در مجموع با بسته حکمرانی خوب و تحقق آن امکان پذیر است. «عطار و خواجه‌نایینی» (۱۳۹۴) مقاله‌ای تحت عنوان بررسی و تحلیل عوامل موثر بر ناکارآمدی نظام سیاستگذاری ایران نگارش کرده‌اند و در آن این نتیجه حاصل شد که باوجود اقرار مدیران ارشد به نارسایی در مکانیزم سیاستگذاری کشور، هر یک از نهادها ریشه مشکلات را در خارج از حوزه عملکرد خویش و در پیوند با دیگر نهادها می‌شمرند که این امر روند تداخل نهادها در امر سیاستگذاری را شتاب بخشیده و دامنه منطقی آن به بحران سیاستگذاری می‌انجامد. «رضایی و افروزی» (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان رابطه هزینه بدهی با حاکمیت شرکتی در شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی انجام داده‌اند و این نتیجه به دست آمد که بین هزینه‌بدهی و شرکت‌های دارای ارتباطات سیاسی رابطه منفی معناداری وجود دارد و اگر ارتباطات سیاسی شرکت‌ها افزایش یابد هزینه‌بدهی کاهش خواهد داشت. «مهرآ و پروینی» (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان اقتصاد سیاسی بزهکاری دولت در نظام اقتدارگرایی فراگیر بیان می‌کنند میان گونه‌دولت و میزان بزهکاری از یکسو و نظام سیاسی و اقتصاد رابطه مستقیم وجود دارد، بزهکاری‌های مالی و اقتصادی ارتباط تنگاتنگ با قدرت سیاسی و نوع آن دارد و نظام اقتصادی و فضای کسب و کار محصول تصمیم‌سازی سیاسی است. «گوگردچیان و دیگران» (۱۳۹۴) در تحلیل مقایسه‌ای تاثیر

ریسک‌سیاسی بر توسعه بازار سهام می‌نویسند ریسک‌سیاسی بر عمق بازار سهام کشورهای منتخب تاثیر منفی دارد. بی‌ثباتی دولت، فساد و عدم اطمینان، خشونت سیاسی شدید، جنگ داخلی، بروکراسی و عدم دموکراسی و... باعث کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران به سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار می‌شود.

پژوهش‌های خارجی

«مارک جی‌روی»^۱ سال (۲۰۱۵) در مقاله‌ای تحت عنوان راهبری شرکتی در اقتصاد سیاسی عنوان می‌کند توسعه بازارهای مالی چه در سطح ملی یا جهانی در خلا سیاسی امکان‌پذیر نیست و کنترل شرکت‌ها اساساً امری سیاسی و پیچیده است و ضرورت آن، دموکراسی بسط داده شده از عرصه سیاسی به عرصه اقتصادی است. پژوهش «سولمن»^۲ (۲۰۱۳) تحت عنوان پویایی‌های نرخ ریسک‌سیاسی بر نوسانات بازار سهام نشان می‌دهد همان‌طور که ریسک‌سیاسی افزایش می‌یابد بازدهی سهام کاهش پیدا می‌کند و برعکس. اما این تأثیر به گونه‌ای است که با افزایش نوسان‌های ریسک‌سیاسی نوسان‌های بیشتر بازارهای نوظهور افزون‌تر از بازارهای توسعه‌یافته است. «اورنسل»^۳ (۲۰۱۰) در مطالعه فساد رشد و نوسان‌های رشد نشان داد از میان مؤلفه‌های حکمرانی، کنترل فساد و اثربخشی دولت بر نرخ رشد تأثیر دارد. با توجه به ارتباط بین نوسان‌ها و مؤلفه‌های حکمرانی کنترل بیشتر فساد، افزایش اثربخشی دولت را به همراه دارد و کاهش هزینه‌های آن باعث کاهش نوسان‌های رشد می‌شود. مرور ادبیات و پیشینه پژوهش‌های داخلی نشان می‌دهد، رویکرد دولت‌ها در پردازش سیاسی با مدل حکمرانی خوب اثر چشمگیری بر توسعه اقتصادی دارد، همچنین می‌توان مشاهده کرد در برخی مطالعات تلاش شده اثر ریسک‌های سیاسی بر بازار مالی و بازار سرمایه و اثر رابطه شرکت‌های بورسی با نهادسیاسی بررسی شود. مرور پژوهش‌های خارجی نیز نشان می‌دهد اثر دموکراسی بر بازارهای مالی، اثر ریسک‌های سیاسی بر بازار سهام و اثر فساد بر بازار سرمایه قابل توجه است، اما بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد به شکل ویژه در خصوص نقش دولت در توسعه بازار سرمایه ایران، پژوهش داخلی و خارجی چشمگیری انجام نشده و از این نظر، پژوهش حاضر در خور توجه است.

1. Mark J. Roe

2. Suleman

3. Evrensel

روش‌شناسی

از آنجاکه واژه‌های اصلی فرضیه این پژوهش مقوله‌های علوم انسانی را در بر می‌گیرد، بنابراین برای پاسخ به پرسش اصلی، استفاده از روش پژوهش کیفی، لازم به نظر می‌رسد، از این رو در پژوهش حاضر به جای استفاده از روش‌های کمی که دانش را از طریق گردآوری داده‌های عددی و مشاهده نمونه‌ها و سپس عرضه این داده‌ها به تحلیل عددی فراهم می‌کند، از روش کیفی استفاده شده است. استراس می‌گوید: «منظور ما از پژوهش کیفی عبارت از هر نوع پژوهشی است که یافته‌هایی را به دست می‌دهد که با شیوه‌هایی غیر از روش‌های آماری یا هرگونه کمی کردن کسب شده‌اند. شیوه مذکور ممکن است به پژوهش درباره زندگی افراد، شرح حال‌ها، رفتارها و همچنین درباره کارکرد سازمانی، جنبش‌های اجتماعی یا روابط بین‌الملل معطوف باشد» (استراس و کوربین، ۱۳۸۵: ۱۷). از پایه، بخش عمده‌ای از مطالعات مربوط به تأثیر ایدئولوژی دین، فرهنگ، سیاست، اخلاق و مانند آن بر کنش و رفتار انسان که موضوع مطالعه بسیاری از رشته‌های علوم انسانی است، را می‌توان با استفاده از روش تحلیل کیفی و عقلی، تجزیه و تحلیل کرد (حافظ‌نیا، ۱۳۸۲: ۲۳۵). در پژوهش کیفی سه بخش عمده وجود دارد: بخش اول: داده‌ها که می‌توانند از منابع مختلف گردآوری شده باشند. مصاحبه، پرسشنامه، مشاهده و مشارکت، معمول‌ترین منابع‌اند. بخش دوم: شامل روش‌های تحلیلی و تعبیر و تفسیری است؛ که برای رسیدن به یافته‌ها یا نظریه‌ها به کار می‌رود. این روش‌ها شامل شیوه‌های مفهوم‌پردازی از داده‌ها است که به کدگذاری^۱ نامیده شده است. شیوه‌های دیگری مثل نمونه‌گیری غیرآماري، یادداشت‌برداری و نمایش روابط مفهومی به صورت دیاگرام نیز بخشی از مرحله تحلیلی‌اند. بخش سوم: عبارت است از گزارش‌های نوشته‌شده و شفاهی و ارائه آنها در مجله‌ها و کنفرانس‌های علمی (استراس و کوربین، پیشین: ۱۷).

جمع‌آوری اطلاعات، نمونه‌آماري و سیمای پاسخگویان

نمونه‌گیری پژوهش

در پژوهش‌های کیفی نمونه‌گیری سويه قضاوتی دارد چرا که اعتقاد بر این است که هر فرد آزمودنی ویژگی‌های خاص خود را دارد و اگر هدف بررسی آن ویژگی‌ها باشد از طریق

1. Coding

نمونه‌گیری تصادفی نمی‌توان چنین افرادی را انتخاب کرد. در پژوهش کیفی نمونه پژوهش یا مشارکت کنندگان، انتخاب یا دعوت می‌شوند. نمونه‌گیری هدفمند که نمونه‌گیری غیراحتمالی، هدفدار یا کیفی نیز نامیده می‌شود، به معنای انتخاب هدفدار واحدهای پژوهش برای کسب دانش یا اطلاعات است. این نوع نمونه‌گیری به دنبال ایجاد قوانین ثابت و تغییرناپذیر و یا تعمیم نتایج نیست بلکه سعی در شناخت بهتر هر پدیده در زمینه خاص دارد (رنجبر و دیگران، ۱۳۹۱: ۲۳۸ الی ۲۵۰). باتوجه به پیچیدگی بازار سرمایه و ضرورت‌های تخصصی، نمونه‌گیری این پژوهش، هدفمند و از چهار گروه ۴ نفره صاحب‌نظران شامل: مدیران، فعالان، کارشناسان و خبرنگاران بازار سرمایه انجام شده است. منظور از صاحب‌نظران افرادی است که دارای مدارک دانشگاهی و یا تجربه اجرایی در حوزه یادشده هستند. سیمای پاسخگویان در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول ۲. سیمای پاسخگویان

میزان سابقه	تعداد	مدرک تحصیلی	تعداد
۶ تا ۱۰ سال	۸	کارشناسی	۶
۱۱ تا ۱۵ سال	۶	کارشناسی ارشد	۸
بالتر از ۱۵ سال	۲	دکتری	۲
جمع کل	۱۶	جمع کل	۱۶

روش جمع‌آوری اطلاعات

پرسشنامه

شامل دسته‌ای از پرسش‌ها است که برطبق اصول خاصی تدوین شده و به صورت کتبی به افراد ارائه می‌شود و پاسخگو بر اساس تشخیص خود جواب‌ها را در آن می‌نویسد. هدف از ارائه پرسشنامه کسب اطلاعات معین در مورد موضوعی مشخص است. کیفیت تنظیم پرسشنامه در بدست آوردن اطلاعات صحیح، درست و قابل تعمیم با اهمیت است. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه باز استفاده شده و با پرسش‌های باز روبرو هستیم. در اینجا پاسخگو می‌تواند بدون محدودیت هر پاسخی را در مورد آن پرسش بنویسد. در اینگونه پرسش‌ها، اطلاعات دقیق‌تر، کامل‌تر و دارای ارزش بیشتری هستند ولی طبقه‌بندی و نتیجه‌گیری از آنها مشکل است. با توجه به تعاریف یادشده، برای این پژوهش پرسشنامه‌ای در سه بخش

اصلی با مضمون ۱- حکمرانی خوب، ۲- توسعه و ۳- یک پرسش فرعی طراحی شده است. تعداد پرسش‌های بخش حکمرانی خوب ۹، توسعه ۱۰ و بخش فرعی یک پرسش است.

الف: پرسش‌های با درونمایه حکمرانی خوب در زیر قابل مشاهده است:

۱. شفافیت اقتصادی دولت (مبتنی بر حکمرانی خوب) در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

۲. رفتار عادلانه دولت در حوزه اقتصاد (مبتنی بر حکمرانی خوب) در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

۳. پاسخگویی اقتصادی دولت (مبتنی بر حکمرانی خوب) در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

۴. در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ از سوی دولت اقدامی با هدف توسعه حقوق مالی و بحث جرم‌شناسی خاص بازار سرمایه انجام شده و آیا این رویکرد عامل توسعه حقوقی بازار بوده است؟

۵. سیاست‌های داخلی دولت‌ها در سال‌های ۸۴ تا ۹۶، ش. عامل افزایش یا کاهش ریسک بازار سرمایه و عامل یا مانع توسعه آن بوده؟ چگونه؟

۶. سیاست‌های خارجی دولت مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه بوده؟ چگونه؟

۷. انتخاب اعضای شورای عالی بورس و فرایند تصمیم‌گیری در آن مستقل یا با دخالت دولت انجام می‌شود؟ شیوه انتخاب اعضا و تصمیم‌گیری در این شورا عامل یا مانع توسعه بازار است؟

۸. انتخاب اعضای هیأت‌مدیره سازمان بورس و فرایند تصمیم‌گیری در آن مستقل یا با دخالت دولت انجام می‌شود؟ شیوه انتخاب اعضا و تصمیم‌گیری در آن عامل یا مانع توسعه بازار است؟

۹. دولت در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ به دنبال قیمت‌گذاری عادلانه و کشف قیمت منصفانه در بورس کالا و انرژی بوده است؟ رویکرد دولت در این مورد عامل یا مانع توسعه بوده است؟

ب: پرسش‌های با درونمایه توسعه در زیر قابل مشاهده است:

۱. اقدامات سازمان بورس و اوراق بهادار در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه بوده است؟

۲. اقدامات فرهنگی و آموزشی دولت در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در مسیر توسعه بازار سرمایه بوده است؟

۳. خصوصی‌سازی از طریق بازار سرمایه موثر و کارا و عامل توسعه بازار بوده است؟

۴. در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ به جایگاه بازار سرمایه در بودجه توجه شده است؟

۵. گرایش دولت از اقتصاد بانک محور به سمت اقتصاد بر پایه بازار سرمایه در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ قابل مشاهده است؟

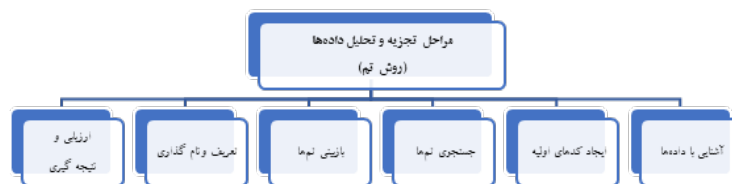
۶. جذب سرمایه گذاری خارجی در بازار سرمایه عامل یا مانع توسعه بازار است و دولت به این موضوع توجه کرده است؟
 ۷. طراحی و بهره برداری از ابزارهای مالی نوین، ابزارهای مالی اسلامی و ابزارهای حمایتی مانند، صندوق تثبیت بازار و صندوق توسعه به توسعه بازار سرمایه منجر شده است؟
 ۸. گرایش دولت به تأمین مالی بخش های دولتی از طریق بازار سرمایه در سال های ۸۴ تا ۹۶ افزایش داشته است؟
 ۹. آیا توسعه بازار سرمایه همگام با سلسله برنامه های توسعه کشور بوده است؟
 ۱۰. آیا دولت ها در سال های ۸۴ تا ۹۶ عامل توسعه بازار سرمایه بوده اند؟ در صورت تمایل لطفا دلایلی برای آن بیان کنید.
- ج: پرسش های با درونمایه فرعی در زیر قابل مشاهده است:
- رفتار توده ای جامعه ایرانی در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟ و فرهنگ عمومی و خلیات جامعه ایرانی مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه است؟

تجزیه و تحلیل داده ها

در پژوهش حاضر از تحلیل تماتیک برای تجزیه و تحلیل اطلاعات استفاده شده است. تحلیل تماتیک عبارتست از تحلیل مبتنی بر استقرای تحلیلی که در آن پژوهشگر از طریق طبقه بندی داده ها و الگوییابی درون داده ای و برون داده ای به یک سنخ شناسی تحلیلی دست می یابد. در تعریف دیگر، تحلیل تماتیک عبارتست از عمل کدگذاری و تحلیل داده ها با این هدف که داده ها چه می گویند. این نوع تحلیل در وهله اول به دنبال الگوییابی در داده ها است. زمانی که الگوییابی بدست آمد باید حمایت تمی یا موضوعی از آن صورت پذیرد، به عبارتی تم از داده ها نشأت می گیرد.

مراحل تجزیه و تحلیل داده ها: فراگرد تحلیل تم زمانی شروع می شود که تحلیل گر، الگوهای معین و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می دهد. این تحلیل شامل یک رفت و برگشت پیوسته بین مجموعه داده ها و خلاصه های کدگذاری شده و تحلیل داده است و از ۶ مرحله ۱- آشنایی با داده ها ۲- ایجاد کدهای اولیه ۳- جستجوی تم ها ۴- بازبینی تم ها ۵- تعریف و نام گذاری تم ها و ۶- تهیه گزارش تشکیل شده است. نگارش تحلیل از همان مرحله نخست شروع می شود با این حال هیچ راه منحصر به فردی برای شروع مطالعه در مورد تحلیل تم وجود ندارد (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶: ۷۷ الی ۸۰).

1. Braun and Clarke

نمودار ۱. مراحل تجزیه و تحلیل تماتیک داده‌ها

دولت و بازار سرمایه بر اساس یافته‌های تماتیک

در گفتار پیش رو داده‌های مربوط به این پژوهش که از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده‌اند با روش تحلیل تم، ارزیابی می‌شود. در این بخش ابتدا داده‌ها در جدول کدگذاری اولیه ثبت و سپس گزاره‌های بدست آمده در جدول کدگذاری ثانویه جانمایی می‌شود. در نهایت نیز یافته‌های پژوهش در جدول نهایی شرح داده می‌شود.

کدگذاری اولیه داده‌ها

الف: کدگذاری اولیه: در کدگذاری اولیه ابتدا گزاره‌های اصلی هر یک از پرسش‌های ثبت و سپس گزاره مفهومی هر پرسش به صورت تماتیک استخراج شده است.

پرسش ۱-الف) شفافیت اقتصادی دولت مبتنی بر حکمرانی خوب در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
حاکمیت شرکی و حکمرانی خوب تاکنون در حد یک دستور العمل باقی مانده و از این حیث شفافیتی وجود ندارد	عدم شفافیت اقتصادی دولت
خیر (۵ پاسخ دهنده)	عدم شفافیت اقتصادی دولت
خیر اما بعد از سال ۹۶ شرایط بهتر شده است	عدم شفافیت اقتصادی دولت
خیلی ملموس نیست	عدم شفافیت اقتصادی دولت
به نظر در سال‌های ۸۸ تا ۹۲ بهتر بوده است	بهبود شفافیت اقتصادی دولت
خیر حتی در مورد شرکت‌های دولتی عرضه شده در بورس نیز به این مهم توجه نشده است	عدم شفافیت اقتصادی دولت
خیر قابل مشاهده نیست	عدم شفافیت اقتصادی دولت
هیچکدام از سال‌ها وجود نداشته است	عدم شفافیت اقتصادی دولت
تا حدودی	شفافیت اقتصادی دولت
بسیاری از اصول رعایت نشده است	عدم شفافیت اقتصادی دولت
شفافیت دولت هنوز با جایگاه قابل قبول فاصله زیادی دارد. در سالهای اخیر بهبود کمی پیدا کرده	بهبود شفافیت اقتصادی دولت
شفافیت به میزان کافی وجود نداشته است	عدم شفافیت اقتصادی دولت

پرسش ۲-الف) رفتار عادلانه دولت در حوزه اقتصاد مبتنی بر حکمرانی خوب در سال های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
در بازار سرمایه موضوعیت نداشته است	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
خیر (۷ پاسخ دهنده)	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
در دولت یازدهم بهتر شده است	بهبود رفتار عادلانه اقتصادی دولت
خیر اصلاً قابل مشاهده نیست	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
خیر قابل مشاهده نیست	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
هیچکدام از سال ها وجود نداشته است	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
نظری ندارم	تم قابل استخراج نیست
رفتار دولت در همه این سال ها غیر منصفانه بوده است	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت
اندکی بهبود پیدا کرده	بهبود رفتار عادلانه اقتصادی دولت
مشاهده نشده است	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت

پرسش ۳-الف) پاسخگویی اقتصادی دولت مبتنی بر حکمرانی خوب در سال های ۸۴ تا ۹۶ در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
خیر نهادهای نظارتی و دولت صرفاً به کلی گویی می پردازند	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
خیر (۶ پاسخ دهنده)	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
به نظر از شرایط متوسط برخوردار است	پاسخگویی نسبی اقتصادی دولت
خیر حتی در مورد شرکت های دولتی عرضه شده در بورس نیز به این مهم توجه نشده است	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
خیر قابل مشاهده نیست	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
هیچکدام از سال ها وجود نداشته است	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
نظری ندارم	تم قابل استخراج نیست
پاسخگویی دولت در همه این سال ها تقریباً ضعیف بوده است	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
اندکی بهبود پیدا کرده	بهبود پاسخگویی اقتصادی دولت
خیر به هیچ وجه	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت
خیر وجود نداشته است	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت

پرسش ۴-الف) در سال های ۸۴ تا ۹۶ از سوی دولت اقدامی با هدف توسعه حقوق مالی و بحث جرم شناسی خاص بازار سرمایه انجام شده و آیا این رویکرد عامل توسعه حقوقی بازار بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
از سال ۸۴ اقدامی انجام نشده اما طرح آن در دستور کار است در نتیجه از این حیث توسعه ای هم رخ نداده است	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
خیر و سیاست های حقوقی عامل توسعه تعبیه نشده است	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
بله تا حدودی	اقدامات حقوقی نسی در مسیر توسعه بازار سرمایه
خیر (۳ پاسخ دهنده)	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
به فراخور موضوع بله	قوانین عامل توسعه بازار سرمایه
اطلاعی ندارم	تم قابل استخراج نیست
در مراجع حقوقی از مباحث مطروحه بازار سرمایه یگانگی وجود دارد و این امر مانع توسعه حقوقی بازار سرمایه است	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
به هیچ عنوان. نمونه بارز آن نماد کتور سازی است به نظر از سال ۸۴ تاکنون توسعه ای از منظر حقوقی در بازار ایجاد نشده	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
بی اطلاع هستم	تم قابل استخراج نیست
تا حدی	اقدامات حقوقی نسی در مسیر توسعه بازار سرمایه
محدود (۲ پاسخ دهنده)	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
خیلی کم	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
متأسفانه به جای سند راهبردی حقوقی تا حدودی فضا امنیتی شده و این موضوع مانع توسعه بازار است	ایجاد فضای امنیتی در بازار سرمایه، قوانین مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۵-الف) سیاست های داخلی دولت ها در سال های ۸۴ تا ۹۶ عامل افزایش یا کاهش ریسک بازار سرمایه و عامل یا مانع توسعه آن بوده؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
بیشتر سیاست های داخلی به صورت ریسک سیستماتیک در بازار سرمایه نمود دارد. بخشی از تصمیم های دولت مانند نرخ بهره و قیمت گذاری کالاها اگرچه به ظاهر ریسک غیر سیستماتیک به شمار می روند اما عملاً روی کل بازار تأثیر داشته و توسعه بازار سرمایه را تحت الشعاع قرار می دهد	تصمیم های نظام سیاسی عامل ایجاد ریسک های بازار سرمایه، تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله تأثیر گذار است تصمیم های اخیر در سیاست داخلی همچون قیمت گذاری های دستوری، نحوه مدیریت آزاد سازی سهام عدالت، عرضه ناهماهنگ صندوق های دولتی همگی موانع توسعه بازار سرمایه در چند سال اخیر است	سیاست های داخلی دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه، نحوه آزاد سازی سهام عدالت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه، عرضه صندوق های دولتی عامل افزایش ریسک بازار سرمایه، قیمت گذاری دستوری دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه، تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله افزایش ریسک بازار را به همراه داشته	تصمیم های دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه
با افزایش ریسک همراه بوده	تصمیم های دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه
بله موثر است	تصمیم های دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه
در موارد بسیار محدود عامل توسعه و در کلیت مانع توسعه بازار بوده	تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
تصمیم های دولت و ریسک های غیر سیستماتیک مانع توسعه و بهبود عملکرد تمام شرکت های عرضه شده در بورس است	تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله، هر گونه تصمیم گیری از سوی دولت موثر در توسعه بازار سرمایه خواهد بود اما تصمیم های دولت ها در چند سال گذشته مانع توسعه بازار سرمایه	تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
سیاست‌ها و تصمیم‌های دولت نوعی ریسک سیستماتیک است نه غیر سیستماتیک و بطور حتم بر بازار سرمایه موثر است و بیشتر مانع توسعه بازار سرمایه بوده‌اند	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
در برخی موارد عامل افزایش ریسک و در برخی مواقع عامل کاهش ریسک بوده و در معادله توسعه هم همین فرمول برقرار است	تصمیم‌های دولت مانع و عامل توسعه بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت عامل افزایش و کاهش ریسک بازار سرمایه
نظری ندارم	تم قابل استخراج نیست
اگر منظور از ریسک سیاست‌ها و تصمیماتی است که مستقیماً به بازار سرمایه مربوط می‌شود، بله موثر و مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله، سیاست‌های کلان دولت در حوض تأمین مالی و سرمایه‌گذاری و سیاست‌هایی که در خصوص صنایع مطرح می‌شود در افزایش ریسک موثر هستند و اکثراً به‌عنوان مانع توسعه بازار سرمایه شناخته می‌شوند	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت عامل افزایش ریسک‌های بازار سرمایه
ریسک‌های غیر سیستماتیک از هر نوعی بر توسعه بازار تأثیر دارد و مانع توسعه بازار سرمایه است	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت عامل افزایش ریسک‌های بازار سرمایه
بیشتر از بعد منفی موثر است. موضوعاتی مانند تغییر نرخ خوراک یا بهره مالکانه باعث می‌شود امنیت سرمایه‌گذاری با مشکل مواجه شود و در نتیجه توسعه بازار محدود شود	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
دقیقاً اثر گذار و مانع توسعه بازار بوده منهای کاهش سود بانکی	تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۶-الف) سیاست‌های خارجی دولت مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه بوده؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اثر سیاست‌های خارجی حاکمیت بر بازار سرمایه بسیار با اهمیت است و این مورد همواره مورد رصد اهالی بازار سرمایه قرار دارد و صحیح و غلط سیاست خارجی ایران در چند سال اخیر مانع توسعه بازار سرمایه بوده	نقش مهم سیاست‌های خارجی در معاملات بازار سرمایه، سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه بازار سرمایه
بله سیاست‌های درست مانند برجام عامل توسعه و سیاست‌های غلط مانع توسعه بازار سرمایه بوده	برجام عامل توسعه بازار سرمایه، سیاست‌های غلط خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله مخصوصاً فضای تحریم مانع توسعه بازار سرمایه بوده	سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه بازار سرمایه، تحریم‌ها مانع توسعه بازار سرمایه
قطعا سیاست‌های خارجی دولت بر عملکرد بازار سرمایه تأثیر گذار است	نقش مهم سیاست‌های خارجی در معاملات بازار سرمایه
خیر اهمیت ندارد	سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه نیست
تا حدودی موثر و مانع توسعه است	سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه بازار سرمایه
بله علی‌الخصوص در صنعت پتروشیمی سیاست‌های خارجی دولت کاملاً بر این امر اثر گذار بوده و مانع توسعه بازار سرمایه محسوب می‌شود	سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه بازار سرمایه، سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه صنعت پتروشیمی
بله، تصمیم‌های سیاست خارجی دولت تأثیر گذار خواهد بود	نقش مهم سیاست‌های خارجی در معاملات بازار سرمایه
بدون شک موثر و مانع توسعه است	نقش مهم سیاست‌های خارجی در معاملات بازار سرمایه، سیاست‌های خارجی نظام سیاسی مانع توسعه بازار سرمایه
تأثیر گذار است (۲ پاسخ دهنده)	تم قابل استخراج نیست

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
سیاست‌های خارجی دولت با تأکید بر تحریم‌ها در بیشتر موارد مانع توسعه صنایع و مانع توسعه بازار سرمایه بوده	تحریم‌ها مانع توسعه صنایع، سیاست‌های خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
با توجه به تأثیر بر فضای اقتصادی کشور بله و تحریم‌های ناشی از سیاست‌های دولت مانع توسعه بازار است	تحریم‌ها مانع توسعه بازار سرمایه، سیاست‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
سیاست خارجی باز موجب رونق بازار سرمایه و سیاست‌های خارجی بسته مانع توسعه بازار سرمایه می‌شود	سیاست خارجی دولت عامل و مانع توسعه بازار سرمایه
بله موثر است. در صورت سیاست خارجی منطقی و به دور از تنش: ۱- صادرات و واردات شرکت‌ها تسهیل می‌شود ۲- سرمایه گذار خارجی جذب می‌شود	سیاست خارجی دولت عامل و مانع توسعه بازار سرمایه
تماما اقتصاد ما تحت تأثیر سیاست‌های خارجی است و شرایط و تحریم به نحوی است که این سیاست‌ها به مانعی پیش روی توسعه بازار سرمایه تبدیل شده است	اقتصاد ملی تحت تأثیر سیاست خارجی، سیاست خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۷-الف) انتخاب اعضای شورایعالی بورس و فرایند تصمیم‌گیری در آن مستقل یا با دخالت دولت انجام می‌شود؟ شیوه انتخاب اعضا و تصمیم‌گیری در این شورا عامل یا مانع توسعه بازار است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اعضای شورایعالی بورس به جز یک نفر نماینده از کانون‌ها به صورت مستقیم و غیر مستقیم توسط نهادهای حکومتی انتخاب می‌شوند. این شیوه مانع توسعه بازار سرمایه است	دخالت مستقیم و غیر مستقیم نهاد سیاسی در انتخاب اعضا، رویکرد دولت مانع توسعه
عملکرد و انتخاب شورا مستقل نیست و مانعی پیش روی توسعه بازار سرمایه است	عدم استقلال شورا از نظام سیاسی، رویکرد دولت مانع توسعه
نحوه انتخاب اعضا نباید با دخالت مستقیم دولت باشد اما در عمل چنین نیست و دولت‌ها در انتخاب اعضا نقش دارند و در تصمیم‌ها اثر گذارند. قطعا عدم حضور پر رنگ فعالین بخش خصوصی و مدیران متخصص بازار سرمایه مانع توسعه بازار سرمایه است	عدم حضور پر رنگ بخش خصوصی در شورایعالی بورس، دخالت دولت در انتخاب اعضا و تصمیم‌ها، رویکرد دولت مانع توسعه
با دخالت دولت انجام می‌شود هم می‌تواند عامل و هم مانع توسعه بازار سرمایه باشد	دخالت دولت در انتخاب اعضا، رویکرد دولت مانع توسعه
با دخالت دولت انتخاب می‌شود و این موضوع مانع توسعه بازار سرمایه است	دخالت دولت در عملکرد شورا، رویکرد دولت مانع توسعه
نسبی است	رویکرد دولت عامل و مانع توسعه
انتخاب اعضا با دخالت دولت صورت می‌گیرد	دخالت دولت در انتخاب اعضا
دولت در انتخاب آن‌ها دخیل بوده و در عملکرد آن‌ها اثر گذار است و این موضوع می‌تواند مانع جدی توسعه بازار سرمایه باشد	دخالت دولت در انتخاب اعضا، اثر گذاری دولت در تصمیم‌ها، رویکرد دولت مانع توسعه
بطور حتم وقتی که یک اقتصاد در اختیار دولت و نهادهای شبه دولتی است، هیچ یک از نهادهای اقتصادی تصمیم گیر نمی‌توانند ساختاری مستقل از دولت داشته باشند. حضور دولت در اقتصاد نه تنها مانع توسعه بازار سرمایه بلکه مانع توسعه اقتصاد ملی است	دخالت دولت و نهادهای شبه دولتی در اقتصاد، دخالت دولت مانع توسعه اقتصاد ملی، دخالت دولت مانع توسعه بازار سرمایه
با دخالت دولت انجام می‌شود	دخالت دولت در انتخاب اعضا
با دخالت دولت انتخاب می‌شوند و این شیوه انتخاب شاید تاثیری بر توسعه یا عدم توسعه بازار سرمایه نداشته باشد	دخالت دولت در انتخاب اعضا، رویکرد دولت عامل یا مانع توسعه
با توجه به عضویت وزیر اقتصاد و بازرگانی و رئیس کل بانک مرکزی در شورایعالی بورس، نمی‌توان گفت انتخاب اعضا و عملکرد مستقل از دولت است. در صورت تمایل شخصی مدیران دولتی عامل توسعه و در صورت عدم دانش کافی مدیران از بازار سرمایه، این موضوع می‌تواند مانع توسعه آن باشد	عملکرد اعضا وابسته به دولت، رویکرد دولت مانع توسعه

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اعضای شورایی بورس بر اساس قنون بازار اوراق بهادار انتخاب می‌شوند و بخش عمده آن‌ها دولتی هستند. همچنین سایر افرادی هم که از بخش خصوصی انتخاب می‌شوند باید تأیید و تصویب هیات وزیران را دریافت کنند. با توجه به اینکه رئیس شورا هم وزیر اقتصاد است عملکرد شورایی بورس تحت تأثیر دولت است و این شیوه مانی پیش روی توسعه بازار سرمایه است	عملکرد شورایی بورس تحت تأثیر دولت، رویکردی مانع توسعه
دخالته دولت همیشه در انتخاب ریاست سازمان وجود دارد	دخالته دولت در انتخاب رییس سازمان بورس
علاوه بر اعضای شورایی بورس مانند وزیر اقتصاد وزیر صنعت معدن یا دادستان کل کشور که به طور رسمی سمت های دولتی دارند سایرین هم بیشتر انتخاب بخش دولتی هستند	نقش پر رنگ دولت در شورایی بورس و تأثیر آن بر تصمیم های
نحوه انتخاب اعضای شورایی بورس مانع توسعه بازار سرمایه بوده و مستقیما با نظر و دخالت دولت انجام می شود و ترکیب هم با اکثریت دولتی ها است	نقش پر رنگ دولت در شورایی بورس و اثر گذاری بر تصمیم های، عدم تأثیر بخش خصوص در تصمیم های شورایی بورس

پرسش ۸-الف) انتخاب اعضای هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار و فرایند تصمیم گیری در آن مستقل یا با دخالت دولت انجام می‌شود؟ شیوه انتخاب اعضا و تصمیم گیری در آن عامل یا مانع توسعه بازار است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اعضای هیات مدیره بورس با دخالت غیر مستقیم دولت انتخاب می‌شوند و نمیتوان گفت شیوه انتخاب عامل یا مانع توسعه بازار است	دخالته غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا، رویکرد دولت عامل یا مانع توسعه
تا حدودی مستقل است	استقلال نسبی اعضا
توسط شورایی بورس و با دخالت غیر مستقیم و تأیید دولت انتخاب می‌شوند	دخالته غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا، عدم استقلال اعضا
نسبی است	استقلال نسبی اعضا
تا حدودی مستقل است	استقلال نسبی اعضا
با دخالت دولت انجام می‌شود	دخالته دولت در انتخاب اعضا
مستقل نیست چون اعضای هیات مدیره سازمان توسط شورایی بورس که خود منتخب دولت هستند انتخاب می‌شوند. در واقع می‌توان گفت بطور غیر مستقیم با دخالت دولت همراه است	دخالته غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا، عدم استقلال اعضا
به صورت مستقیم و غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضای هیات مدیره دخالت می‌نماید بطور حتم وقتی اقتصاد در اختیار دولت و نهادهای شبه دولتی است، هیچ یک از نهادهای اقتصادی تصمیم گیر نمی‌توانند ساختاری مستقل از دولت داشته باشند و این رویکرد مانع توسعه بازار سرمایه است	دخالته مستقیم و غیر مستقیم اعضا، عدم استقلال اعضا
با دخالت دولت انتخاب می‌شوند	دخالته دولت در انتخاب اعضا
با استقلال نسبی انتخاب می‌شوند	استقلال نسبی اعضا
اعضای هیات مدیره سازمان از بین اشخاص خبره غیر دولتی ولی به پیشنهاد رئیس شورا (وزیر اقتصاد) و با تصویب شورا انتخاب می‌شوند. بنابراین نمی‌توان فرآیند انتخاب و انتصاب را مستقل از دولت دانست	دخالته غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا
اعضای هیات مدیره سازمان هم توسط شورای عالی بورس و به طور غیر مستقیم توسط دولت تعیین می‌شوند	دخالته غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا
دخالته دولت همیشه در انتخاب هیات ریسه سازمان وجود دارد	دخالته مستقیم دولت در انتخاب اعضا

گزاره پاسخ گویان	گزاره تمانیک
دخال‌ت دولت غلط است. توسط دولت صحیح است. تماماً توسط دولت انتخاب می‌شوند و این رویکرد صد در صد مانع توسعه بازار سرمایه است	انتخاب اعضا توسط دولت، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
تماماً با نظر دولت و موثر در تصمیم‌گیری‌ها است	دخال‌ت دولت در انتخاب اعضا

پرسش ۹-الف) دولت در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ به دنبال قیمت‌گذاری عادلانه و کشف قیمت منصفانه در بورس کالا و انرژی بوده؟ رویکرد دولت در این مورد عامل یا مانع توسعه بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تمانیک
هدف از تشکیل بورس‌های کالایی کشف قیمت عادلانه است اما به دلیل ناهماهنگی‌های نهادهای مختلف و وزارتخانه‌ها از این امکان استفاده نشده است. وزارت خانه‌های نیرو و نفت اعتقادی به بورس انرژی ندارند و بدون همراهی این دو وزارتخانه دستیابی به رسالت بورس انرژی ممکن نیست. بنابراین رویکرد دولت در این دو بورس مانع توسعه بوده است	ناهماهنگی نهادهای دولتی مانع بهره‌برداری از کارویژه بورس کالا و انرژی، مقاومت وزارت نفت و نیرو در برابر بهره‌برداری از ظرفیت‌های بازار سرمایه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
خیر و قیمت‌گذاری‌های دستوری دولت مانع اساسی توسعه بازار سرمایه است	قیمت‌گذاری دستوری دولت مانع توسعه بازار سرمایه
عموماً در قیمت‌گذاری تأثیرگذار بوده است. اما در کشف عادلانه قیمت بی‌اطلاع هستیم	دخال‌ت دولت در قیمت‌گذاری
تا اندازه‌ای	دولت به دنبال کشف قیمت عادلانه بوده است
سعی داشته است ولیکن بدلیل ملاحظات عملی سیاسی در برخی دوره‌های زمانی دچار انحرافات معناداری شده است. مع الوصف در قیاس با دوره ای که بورس کالا وجود نداشت شرایط بسیار بهتر و عادلانه‌تر است	انحراف دولت از مسیر توسعه بازار سرمایه، جایگزینی ملاحظات سیاسی با روند طبیعی بازار
خیر سیاست‌های دستوری دولت در این زمینه مانع توسعه است	قیمت‌گذاری دستوری دولت مانع توسعه بازار سرمایه
اطلاعی در این مورد ندارم	تم قابل استخراج نیست
در خصوص بورس انرژی تخصصی ندارم	تم قابل استخراج نیست
دولت در هر دو تأثیرگذار و مانع توسعه است	رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
جنبه شایف وجود داشته اما نه کشف قیمت منصفانه! اعمال نفوذ شدیدی روی قیمت‌ها در بورس کالا توسط وزارت صمت و وزارت نفت انجام شد که منجر به ایجاد رانت برای دلالتان شد و همین امر از مهم‌ترین موانع توسعه بازار سرمایه محسوب می‌شود	سیاست‌های دولت عامل ایجاد رانت، سیاست‌های دولت عامل ایجاد فضای سفته‌بازی، دخالت وزارت صمت و نفت در قیمت‌گذاری، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
خیر	رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
در کل خیر در مواردی نظارت دولتی دقیقاً مانع اصلی کشف قیمت عادلانه و عامل ایجاد رانت بوده است فعالیت بورس انرژی محدود است و برای اثرگذاری معنادار بر محیط اقتصادی نیاز به توسعه بیشتر دارد	نظارت و تصمیم‌های دولت عامل ایجاد رانت، فعالیت محدود بورس انرژی، دخالت دولت مانع قیمت‌گذاری عادلانه
بله	دولت به دنبال کشف قیمت عادلانه بوده است
مقاومت در برابر قیمت‌گذاری بر مبنای مکانیسم بازار از طرف دولت همیشگی و مانعی پیش روی توسعه بازار سرمایه است	مقاومت دولت در قیمت‌گذاری عادلانه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بورس کالا و انرژی بودند نشان از نبود نشان بهتر است ولی در سال‌های اخیر بورس کالا به ابزاری برای اعمال سیاست‌های دولت در قیمت‌گذاری تبدیل شده است. مثلاً دیدیم که شرکت‌ها را چند ماه مجبور کرد با دلار ۴۲۰۰ کالای خود را بفروشند	بورس کالا ابزار قیمت‌گذاری دولت
به تنهایی به دنبال رفع تکالیف قانونی بوده‌اند که البته تبعات آن کشف قیمت عادلانه و شفاف نیز بوده است اما در خصوص بورس انرژی اراده‌ای برای کشف قیمت عادلانه از سوی دولت وجود ندارد و این موضوع به وضوح مشخص است و در تشکیل بورس انرژی رفتار دولت مانع توسعه بازار بوده	عدم اراده دولت در بهره‌برداری از ظرفیت‌های بورس انرژی، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۱۰-ب) اقدامات سازمان بورس و اوراق بهادار در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اقدامات قابل قبولی انجام شده اما در امر فرهنگ سازی با استانداردها فاصله زیادی داریم	اقلات سازمان بورس عامل توسعه اقلات فرهنگی مع توسعه
خشی بوده	سازمان بورس نه عامل و نه مانع توسعه بازار سرمایه
کلا در مسیر توسعه بوده اما در برخی موارد با هدف پیشگیری از حباب قیمت و کنترل بازار قوانینی بر خلاف مسیر توسعه وضع شده	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
مانع بوده است	سازمان بورس مانع توسعه بازار سرمایه
عامل توسعه بوده است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
عامل است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
خوشبختانه عامل توسعه بازار بوده است اما از نیمه دوم سال ۹۸ خیر	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
عامل توسعه بازار بوده است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
برخی اقدامات مناسب بوده برخی خیر نظیر قوانین دست و پاگیر حجم مبادا و دامنه نوسان خیر	سازمان بورس عامل و مانع توسعه بازار سرمایه
از سال ۹۲ توسعه صرفاً در بخش ابزارها صورت گرفته	سازمان بورس عامل و مانع توسعه بازار سرمایه
عامل توسعه بازار بوده	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
در مجموع با توجه به محیط قانونی و اقتصادی کشور قابل قبول بوده است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
خیر	سازمان بورس مانع توسعه بازار سرمایه
به توسعه کمک کرده ولی نه در حد انتظار	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
مشکل اصلی این است که سازمان بورس خشی است. نه در راستای توسعه خلاقیت خاصی داشته و نه محدودیتی ایجاد کرده است	سازمان بورس نه عامل و نه مانع توسعه بازار سرمایه
سازمان در برخی موارد عامل و در برخی موارد مانع توسعه بوده است	سازمان بورس عامل و مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۱۱-ب) اقدامات فرهنگی و آموزشی دولت در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ در مسیر توسعه بازار سرمایه بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
متأسفانه حاکمیت از رسانه‌های در اختیار خود برای آموزش و فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه استفاده نمی کند	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
خیر (۴ پاسخ دهنده)	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
باید بهتر شود	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
خیر اما از سال ۹۶ به بعد توجه شده است	افزایش توجه دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
خیر در این سال‌ها هیچ توجهی به توسعه بازار سرمایه نشده است	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
در این امر سال‌های ۸۸ تا ۹۲ دوره بهتری بود	توجه نسبی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
خیر در هیچ یک از سال ها	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
در ماه های اخیر بله؛ پیش از آن نه به صورت موردی	توجه نسبی دولت به فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه در ماه‌های اخیر
نظری ندارم	تم قابل استخراج نیست

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
تنها در دو سال اخیر دولت از طریق سازمان بورس گام‌های فرهنگی برداشته است	توجه نسبی دولت به فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه در ماه‌های اخیر
خیر به هیچ وجه برنامه ای در این زمینه وجود نداشته	فقدان برنامه فرهنگی دولت برای بازار سرمایه، بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
مسئولین سازمان بورس به ولی سایر مسئولین اقتصادی خیر	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه
هیچ سند راهبردی فرهنگی از سوی دولت در حوزه بازار سرمایه، اجرا و حتی تدوین نشده است	عدم تدوین سند راهبردی فرهنگی دولت برای بازار سرمایه، بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه

پرسش ۱۲-ب) خصوصی سازی از طریق بازار سرمایه موثر و کارا و عامل توسعه بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
خیر، نحوه اجرا مانع توسعه بازار سرمایه بوده	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه
خیر، از ظرفیت‌های بازار سرمایه به درستی استفاده نشد	عدم استفاده از ظرفیت‌های بازار سرمایه
تقریباً	موثر بوده است
تا حدودی	موثر بوده است
خیر، مدیریت غلط فرآیند خصوصی سازی به مانعی پیش روی بازار سرمایه بدل شد	مدیریت غلط، مانع توسعه بازار سرمایه
خیر (۲ پاسخ دهنده)	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه
شفافیت شرکت‌ها را بالا برد	بازار سرمایه عامل افزایش شفافیت شرکت‌ها
باعث شفافیت در برخی شرکت‌های دولتی شد	بازار سرمایه عامل افزایش شفافیت شرکت‌ها
تقریباً می‌توان گفت به هیچ وجه. اولاً به جز موارد معدود واگذاری به بخش خصوصی واقعی شکل نگرفته است. آن چند مورد معدود هم عموماً با انگیزه کلاه برداری و فروش اموال شرکت‌ها انجام شده	خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه
نمره قابل قبولی ندارد چون عموماً کنترل هیات مدیره و قوانین بالادستی همچنان در اختیار دولت بوده است	کنترل شرکت‌ها همچنان در اختیار دولت،
بله	بازار سرمایه عامل افزایش شفافیت شرکت‌ها
بازار سرمایه کارا ترین روش خصوصی سازی است و البته در صورت اجرای صحیح عاملی برای توسعه بازار سرمایه است	خصوصی سازی صحیح عامل توسعه بازار سرمایه
خصوصی سازی واقعی رخ نداده است. مالکیت از دولت به شبه دولتی های منتقل شده به همین دلیل جواب خیر است	دخالت دولت و نهادهای شبه دولتی در فرایند خصوصی سازی
تجربه خوبی در این خصوص کسب نشد. حتی در نحوه عرضه صندوق‌های دولتی قابل معامله در ماه‌های گذشته مشکلات جدی ایجاد شد	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۱۳-ب) در سال های ۸۴ تا ۹۶ در بودجه به جایگاه بازار سرمایه توجه شده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
تا سال ۹۶ به بازار سرمایه به تنهایی به عنوان بستر اجرای سیاست های اصل ۴۴ توجه می شد	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
خیر (۴ پاسخ دهنده)	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
پیش از سال ۹۲ خیر اما از آن مقطع به بعد توجه بیشتری شده	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
بین سال های ۹۲ تا ۹۶ توجه بیشتری شده	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
متأسفانه بنظر من توجه بسیار کمی در بودجه ریزی این سالها شده، اما در بودجه ریزی سال ۹۸ به این جایگاه تا حدودی توجه شده است	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
متأسفانه توجه بسیار کمی در بودجه ریزی این سالها شده است	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
هر قدر سهم نفت از کلیت بودجه کمتر شد و دولت مجبور به افزایش درآمدهای فروش دارائی شد توجه به بازار سرمایه بیشتر شد البته این مهم اگر چه در دوره های یاد شده رو به رشد بوده ولیکن هیچ کدام مانند دوسال اخیر برجسته نبوده و به نوعی اولین دوره ای که توجه خاص شده بودجه اخیر است	نقش بالای نفت در بودجه، نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
تا حدودی	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
نه به اندازه کافی	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
جایگاه بازار سرمایه از سال ۹۴ که در قانون بودجه آن سال بحث اسناد خزانه مطرح شده بود بیش از پیش مورد توجه دولت قرار گرفت	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
در سالهای اخیر بیشتر توجه شده است	بهبود جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
خیر به هیچ وجه	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
به طور کامل کم رنگ بوده است	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور

پرسش ۱۴-ب) گرایش دولت از اقتصاد بانک محور به سمت اقتصاد بر پایه بازار سرمایه در سال های ۸۴ تا ۹۶ قابل مشاهده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
جامعه ایرانی در سال های یاد شده توجه کمتری به بازار سرمایه داشته و اولویت آن بازار پول بوده است و توجه دولت نیز به بازار پول است اما در یک سال اخیر توجه بیشتری به بازار سرمایه شده	گرایش جامعه به بازار پول، گرایش دولت به بازار پول
تا حدودی (۳ پاسخ دهنده)	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
شرایط بهتر شده است	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
در سال های اخیر بهتر شده است	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
خیر	گرایش دولت به بازار پول
خیر اصلاً قابل مشاهده نیست	گرایش دولت به بازار پول
خیر قابل مشاهده نیست	گرایش دولت به بازار پول
خیر همچنان سهم اصلی در گردش و تأمین مالی بر عهده بازار پول است	گرایش دولت به بازار پول
از سال ۸۸ به بعد آن هم بعد از انتشار اوراق صکوک و تأمین مالی از طریق بازار به جای سیستم بانکی صورت گرفت	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
در سال های اخیر تا حدی مشهود است	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
در سال های اخیر خیلی بیشتر شده است	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
کماکان با سهم ده درصدی بازار سرمایه در تأمین مالی بنگاه ها وضعیت قابل قبولی ندارد	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
انتشار اوراق اخزا (خزانه اسلامی) اولین نشانه هاش است که فکر می کنم از سال ۹۵ منتشر شد و می شود گفت شروع حرکت دولت بوده است. از این جهت به از سال ۹۵ قابل مشاهده است	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه
به هیچ عنوان	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه

پرسش ۱۵-ب) جذب سرمایه گذاری خارجی در بازار سرمایه عامل یا مانع توسعه بازار است و دولت به این موضوع توجه کرده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
جذب سرمایه گذاری خارجی قطعاً عامل توسعه است و تلاش های زیادی در این مورد انجام شد اما بعد از خروج ایالات متحده از برجام کارها نیمه کار ماند	جذب سرمایه گذاری خارجی عامل توسعه، اقدامات دولت بدون نتیجه
دولت توجهی به سرمایه گذاری خارجی ندارد	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
به دلیل قوانین دست و پا گیر امکان آن وجود نداشته	قوانین مانع جذب سرمایه گذاری خارجی از طریق بازار سرمایه
خیر حساب شده عمل نشده است	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
بسیار ناچیز انجام شده	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
خیر (۵ پاسخ دهنده)	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
به دلیل نظام سیاسی حاکم و قوانین سختگیرانه فعلی نه نتوانسته و نه می تواند. دست کم یکی از ابتدائی ترین اصول جذب سرمایه خارجی را می توان در اعطای تابعیت دید که ایران در این خصوص بسیار کشور سخت گیری است	ناتوانی دولت در جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، محدودیت های قانونی مانع جذب سرمایه گذار خارجی
دولت در جذب سرمایه گذاری خارجی موفق نبوده و از این منظر توسعه ای ایجاد نشده	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
سرمایه گذار خارجی هم عامل و هم مانع توسعه بازار سرمایه است البته کلاً از سوی دولت به این موضوع توجه جدی نشده	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
دولت توجه داشته ولی به دلیل تحریم ها قادر به کمک نیست	تحریم ها عامل جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه
خیر منابعی که جذب شده یا خارجی های علاقه مند بودند که خودشان ببینند یا بخش خصوصی به سراغشان رفته و در نهایت رقم قابل توجه نیست	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، منابع جذب شده حاصل عملکرد بخش خصوصی، منابع جذب شده حاصل تمایل طرف خارجی
علاقه بسیار وجود دارد لیکن سیاست خارجی اجازه چنین فرصتی را نداده است	سیاست خارجی مانع جذب سرمایه گذار خارجی

پرسش ۱۶-ب) طراحی و بهره‌برداری از ابزارهای مالی نوین، ابزارهای مالی اسلامی و ابزارهای

حمایتی مانند، صندوق تثبیت بازار و صندوق توسعه به توسعه بازار سرمایه منجر شده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تمایک
بله در عمل اثر بخشی این ابزارها اثبات شده است	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
بله این ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه بوده	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
بله اما به شکل فراگیر مورد استفاده نیست	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه، از ظرفیت آن استفاده نشده
تا حدودی	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
بله (۶ پاسخ دهنده)	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
تنوع ابزارهای مالی بازار سرمایه عامل توسعه است و بله صندوق‌های حمایتی هم از نوسان‌های بی دلیل سهام تا حدودی جلوگیری کرده‌اند	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
با صندوق‌های حمایتی تا حدودی از نوسان سهام جلوگیری شده و ابزارهای مالی نیز در ۴ سال اخیر تنوع و توسعه قابل توجهی داشته	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
ابزارهای مالی توسعه داشته اما ابزار حمایتی بازار را از تعادل مبتنی بر عرضه و تقاضای آزاد خارج کرده است	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه، ابزارهای حمایتی مانع توسعه بازار سرمایه
با عملکرد صحیح و موثر (که در دو سال اخیر هم‌منطور بوده است) بله	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
ابزارهای مالی توسعه داشته اما به شکل گسترده مورد استفاده قرار نمی‌گیرد ابزارهای حمایتی هم خیر، این دو صندوق ابزار دولت هست، و هر گونه اقدام در مقابل جریان عرضه و تقاضای ذاتی بازار، مانع توسعه است	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه، از ظرفیت آن بهره‌برداری نشده، ابزارهای حمایتی مانع توسعه بازار سرمایه
هر گونه ابزار جدید موجب توسعه بازار است	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه

پرسش ۱۷-ب) گرایش دولت به تأمین مالی بخش‌های دولتی از طریق بازار سرمایه در

سال‌های ۸۴ تا ۹۶ افزایش داشته است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تمایک
تا دولت یازدهم خیر اما دولت دوازدهم توجه بیشتری به بازار سرمایه داشته	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
تا حدودی	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
تا پیش از سال ۹۲ خیر اما بعد از آن به بازار سرمایه توجه بیشتری شده است	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
بله خوب بوده	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
در سال‌های اخیر توجه بیشتری شده	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
خیر	
در بازه زمانی ۹۲ تا ۹۸	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
بله مخصوصاً در بازه زمانی ۹۲ تا ۹۸	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
گرایش وجود داشته و نرخ رشد در تمام این دوره‌ها صعودی بوده مع الوصف تأمین مالی، از این محل، در قیاس با بازار پول بسیار بسیار ناچیز است	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
بله از سال ۸۸ به بعد و بیشتر از طریق انتشار اوراق و اسناد خزانه	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
بله	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
در سال‌های اخیر بله	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
۹۲ تا ۹۸ افزایش داشته است	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
افزایش داشته	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
بله	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه
به شدت	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه

پرسش ۱۸-ب) آیا توسعه بازار سرمایه همگام با سلسله برنامه های توسعه کشور بوده است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
خیر برنامه های توسعه بازار سرمایه، با برنامه های توسعه فاصله دارد	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
خیر (۶ پاسخ دهنده)	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
برخی از سیاست ها با فاصله انجام و برخی از سیاست ها مانند جذب سرمایه گذاری خارجی به هیچ عنوان انجام نشد	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
نسبتاً	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
قطعا خیر	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
توسعه بازار سرمایه نه با برنامه ریزی بلکه با اجبار زمانی و نیاز بازار انجام شده است	عدم برنامه ریزی دولت برای توسعه بازار سرمایه
در برنامه های توسعه توجه کمی به توسعه بازار سرمایه شده	توجه کم برنامه های توسعه اقتصادی به توسعه بازار سرمایه
اطلاعی ندارم	تم قابل استخراج نیست
توسعه بازار سرمایه منطبق با برنامه های توسعه کشور نبوده است	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
خیر با برنامه ها فاصله زیادی دارد	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور
در برنامه های توسعه به بازار سرمایه تنها اشاره شده و تا همین میزان نیز توسعه منطبق با آن نبوده	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه های توسعه اقتصادی کشور، توجه کم برنامه های توسعه اقتصادی کشور به توسعه بازار سرمایه

پرسش ۱۹-ب) آیا دولت ها در سال های ۸۴ تا ۹۶ عامل توسعه بازار سرمایه بوده اند؟ در صورت تمایل لطفاً دلایلی برای آن بیان کنید.

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
اقدامات دولت کلیت اقتصاد و به پیرو آن بازار سرمایه را تحت تأثیر قرار می دهد و بیشتر مانعی مقابل توسعه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه، دولت مانع توسعه اقتصادی
خیر (۴ پاسخ دهنده)	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
تا حدودی	دولت عامل توسعه بازار سرمایه
بسیار کم	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
تأثر زیادی نداشته	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
بله تا حدی	دولت عامل توسعه بازار سرمایه
سیاست های غیر تخصصی و مصلحت گرایانه دولت کاملاً مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
مانع توسعه بوده	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
نظری ندارم	تم قابل استخراج نیست
اظهار نظرهای نا هماهنگ و غیر تخصصی مدیران ارشد اقتصادی و سیاست گذاری های غیر تخصصی دولت عموماً مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه، تصمیم های دولت مانع توسعه بازار سرمایه، اظهار نظرهای مدیران ارشد دولتی مانع توسعه بازار سرمایه
دولت همواره به دلایل متعدد مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
دولت ها در سال های یاد شده یا به بازار سرمایه بی توجه بوده اند و یا اقدامات آنها مانع اصلی توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
تصمیم های دولت معمولاً مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه

پرسش ۲۰-ج) رفتار توده ای جامعه ایرانی در بازار سرمایه قابل مشاهده است؟ و آیا فرهنگ

عمومی و خلیات جامعه ایرانی مانع یا عامل توسعه بازار سرمایه است؟

گزاره پاسخ گویان	گزاره تماتیک
متأسفانه بله در خصوص این امر آموزش و فرهنگ سازی لازم انجام نشده اما خوشبختانه در سال اخیر شاهد تغییر نگرش مردم به بازار سرمایه بودیم و امیدوارم این امر به تهدید منجر نشود	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ سازی محدود مانع توسعه بازار سرمایه
بله و فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار است	فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار سرمایه
بله (۳ پاسخ دهنده)	فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار سرمایه
بخش اول بله اما جواب قطعی نمی توان در مورد بخش دوم سؤال داد. چنانچه در سال هایی مانع بوده اما در سال هایی نیز عامل توسعه بازار بوده است	فرهنگ عمومی عامل و مانع توسعه بازار سرمایه، رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه
مورد اول قطعا و فرهنگ عمومی در مواقع رشد شاخص عامل توسعه و در مواقع افت شاخص مانع فزاینده توسعه می شود	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی مانع فزاینده توسعه بازار سرمایه
بله کاملاً این رفتار بخصوص در بازه زمانی ۹۲ به بعد کاملاً قابل مشاهده است	فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار سرمایه، رفتار توده اس جامعه مانع توسعه بازار سرمایه
بله این رفتار مشاهده است اما فرهنگ عمومی به شکل نسبی هم مانع و هم عامل توسعه بوده	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی مانع و عامل توسعه بازار سرمایه
این خاصیت بازارهای مالی است. عموم مقالات در خصوص رفتار توده ای یا رمه ای مبتنی بر مطالعات در بورس های پیشرفته دنیا بوده همه جا هست و بازار سرمایه ایران هم مستثنی نیست اما در خصوص فرهنگ عمومی باید گفت ایرانی ها به دارائی های فیزیکی علاقه بیشتری دارند	فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی متمایل به دارائی فیزیکی
خیلی زیاد اما در خصوص فرهنگ عمومی باید گفت در صورت فرهنگ سازی و ایجاد بسترهای تأمین امنیت سرمایه گذاری می تواند باعث توسعه شود	فرهنگ سازی محدود مانع توسعه بازار سرمایه
کاملاً و عامل فرهنگی چندان در توسعه موثر نیست	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی مانع توسعه بازار سرمایه
بله، فرهنگ کار مشترک و فرهنگ سرمایه گذاری ضعیف است	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، ضعف فرهنگ سرمایه گذاری در جامعه ایرانی
بله و فرهنگ اجتماعی ایران جامعه کوتاه مدت است و همین مانع توسعه است	فرهنگ مبتنی بر جامعه کوتاه مدت مانع توسعه بازار سرمایه
به شدت و جامعه ایرانی متمایل به دلالتی و گریزان از سرمایه گذاری مبتنی بر صبر است. فکر می کنم چون جامعه ایرانی هنوز با سرمایه گذاری در بورس آشنا نشده، نمی شود جواب این پرسش را با اطمینان داد. این پرسش خودش می تواند موضوع یک پژوهش جذاب باشد.	عدم آشنایی جامعه با نحوه سرمایه گذاری در بورس، تمایل جامعه به سفته بازی، جامعه ایرانی گریزان از سرمایه گذاری های صبورانه
رفتار توده ای تشدید شده اما فرهنگ سرمایه گذاری بهبود نسبی داشته	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه

کدگذاری ثانویه و یافتن تم های کلی

در این بخش برای نزدیک شدن به مفاهیم اصلی کدهای اول به کد های دوم تبدیل شده است. مفاهیم پرسشنامه ها با هم درهم آمیخته و یک مفهوم کلی از آن بدست آورده شد.

کد پرسش	مهمترین گزاره‌های به دست آمده	گزاره پرتکرار	نتیجه نهایی
۱-الف	عدم شفافیت اقتصادی دولت عدم اجرای حاکمیت شرکی شفافیت دولت خارج از استاندارد حکمرانی خوب	عدم شفافیت اقتصادی دولت، عدم اجرای حاکمیت شرکی، شفافیت دولت خارج از استاندارد حکمرانی خوب	عدم شفافیت اقتصادی دولت، عدم اجرای حاکمیت شرکی، شفافیت دولت خارج از استاندارد حکمرانی خوب، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۲-الف	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت در بازار سرمایه موضوعیت نداشته است منصفانه نیست قابل مشاهده نبوده است هیچ یک از سال‌ها وجود نداشته است	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت	عدم رفتار عادلانه اقتصادی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۳-الف	نهادهای نظارتی و دولت به تنهایی به کلی گویی می‌پردازند هیچکدام از سال‌ها وجود نداشته است خبر قابل مشاهده نیست پاسخگویی دولت در همه این سال‌ها تقریباً ضعیف بوده است خبر به هیچ وجه	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت	عدم پاسخگویی اقتصادی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۴-الف	از سال ۸۴ اقدامی انجام نشده اما طرح آن در دستور کار است در نتیجه از این حیث توسعه‌ای هم رخ نداده است خبر و سیاست‌های حقوقی عامل توسعه تمهید نشده است در مراجع حقوقی از مباحث مطروحه بازار سرمایه یگانگی وجود دارد و این امر مانع توسعه حقوقی بازار سرمایه است به هیچ عنوان نمونه بارز آن نماد کتورسازی است و به نظر از سال ۸۴ تاکنون توسعه‌ای از منظر حقوقی در بازار ایجاد نشده ایجاد فضای امنیتی در بازار سرمایه	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه	قوانین مانع توسعه بازار سرمایه
۵-الف	تصمیم‌های داخلی دولت عامل ایجاد ریسک‌های بازار سرمایه است قیمت‌گذاری دستوری دولت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه است عرضه صندوق‌های دولتی عامل افزایش ریسک بازار سرمایه است نحوه آزادسازی سهام عدالت عامل افزایش ریسک بازار سرمایه است تصمیم‌های دولت عامل کاهش امنیت سرمایه‌گذاری است تصمیم‌های دولت عامل افزایش ریسک‌های بازار سرمایه است	تصمیم‌های داخلی دولت عامل ایجاد ریسک‌های بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه	تصمیم‌های نظام سیاسی عامل ایجاد ریسک‌های بازار سرمایه، تصمیم‌های دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۶-الف	نقش مهم سیاست‌های خارجی در معاملات بازار سرمایه برجام عامل توسعه بازار سرمایه است تحریم‌ها مانع توسعه بازار سرمایه است سیاست‌های غلط خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه است تحریم‌ها مانع توسعه صنایع است اقتصاد ملی تحت تأثیر سیاست خارجی است و سیاست خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه است	سیاست‌های خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه	سیاست‌های خارجی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۷-الف	دخالت مستقیم و غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا عدم استقلال شورا از دولت عدم حضور پر رنگ بخش خصوصی در شورای عالی بورس اثر گذاری دولت در تصمیم‌گیری‌ها دخالت دولت و نهادهای شبه دولتی در اقتصاد عملکرد شورای عالی بورس تحت تأثیر دولت است نقش پررنگ دولت در شورای عالی بورس و اثر گذاری بر تصمیم‌گیری	انتخاب اعضای شورای عالی بورس توسط دولت، عدم تأثیر گذاری بخش خصوصی در تصمیم‌های شورای عالی بورس، اثر گذاری دولت در تصمیم‌های شورای عالی بورس، انتخاب اعضای شورای عالی بورس مانع توسعه بازار سرمایه	انتخاب اعضای شورای عالی بورس توسط دولت و اثر گذاری دولت در تصمیم‌ها، بدون کسب نظر بخش خصوصی مانع توسعه بازار سرمایه است
۸-الف	دخالت غیر مستقیم دولت در انتخاب اعضا استقلال نسبی اعضا	انتخاب غیر مستقیم اعضای هیات مدیره سازمان بورس توسط دولت،	دخالت دولت در انتخاب اعضای هیات مدیره سازمان بورس و اثر گذاری

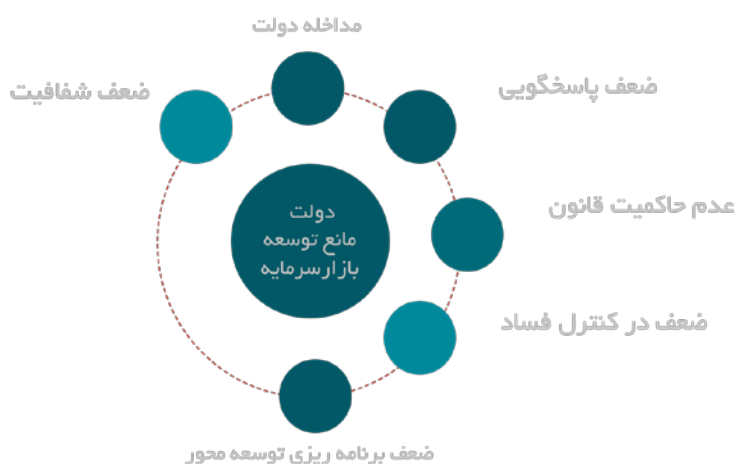
کد پرسش	مهمترین گزاره‌های به دست آمده	گزاره پرتکرار	نتیجه نهایی
		اثر گذاری دولت در تصمیم‌های هیات مدیره سازمان بورس	دولت در تصمیم‌ها مانع توسعه بازار سرمایه است
۹-الف	ناهماهنگی نهادهای دولتی مانع بهره‌برداری از کارویژه بورس کالا و انرژی است قیمت‌گذاری دستوری دولت مانع توسعه بازار سرمایه است مقاومت وزارت نفت و نیرو در برابر بهره‌برداری از ظرفیت‌های بازار سرمایه، انحراف دولت از مسیر توسعه بازار سرمایه، جایگزینی ملاحظات سیاسی با روند طبیعی بازار سیاست‌های دولت عامل ایجاد رانت است سیاست‌های دولت عامل ایجاد فضای سفته بازی است دولت مانع قیمت‌گذاری عادلانه است بورس کالا ابزار قیمت‌گذاری دولت عدم اراده دولت در بهره‌برداری از ظرفیت‌های بورس انرژی	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه، رویکرد دولت عامل توسعه بازار سرمایه
۱۰-ب	اقدامات سازمان بورس عامل توسعه است سازمان بورس نه عامل و نه مانع توسعه بازار سرمایه سازمان بورس عامل و مانع توسعه بازار سرمایه	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
۱۱-ب	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه، از ظرفیت آن استفاده نشده توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه، ابزارهای حمایتی مانع توسعه بازار سرمایه	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه	توسعه ابزارها عامل توسعه بازار سرمایه
۱۲-ب	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه توجه نسبی دولت به فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه در ماههای اخیر فقدان برنامه فرهنگی دولت برای بازار سرمایه عدم تدوین سند راهبردی فرهنگی دولت برای بازار سرمایه	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه، عدم تدوین سند راهبردی فرهنگی دولت برای بازار سرمایه	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی در حوزه بازار سرمایه، عدم تدوین سند راهبردی فرهنگی دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۳-ب	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه عدم استفاده از ظرفیت‌های بازار سرمایه مدیریت غلط طرح مانع توسعه بازار سرمایه است کنترل شرکت‌ها همچنان در اختیار دولت است خصوصی سازی صحیح عامل توسعه بازار سرمایه است دخالل دولت و نهادهای شبه دولتی در فرایند خصوصی سازی	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۴-ب	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور نقش بالای نفت در بودجه	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور	عدم توجه دولت و نهاد قانون گذار به جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور
۱۵-ب	گرایش جامعه به بازار پول، گرایش دولت به بازار پول افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه گرایش دولت به بازار پول	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه	افزایش نسبی گرایش دولت به بازار سرمایه، رویکرد دولت عامل توسعه بازار سرمایه
۱۶-ب	جذب سرمایه گذاری خارجی عامل توسعه است اما اقدامات دولت بدون نتیجه بوده عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه قوانین مانع جذب سرمایه گذاری خارجی از طریق بازار سرمایه تحریم‌ها مانع جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه سیاست خارجی مانع جذب سرمایه گذار خارجی	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، ناتوانی دولت در جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه	عدم توجه دولت به جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، ناتوانی دولت در جذب سرمایه گذار خارجی از طریق بازار سرمایه، رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه

کد پرسش	مهمترین گزاره‌های به دست آمده	گزاره پرتکرار	نتیجه نهایی
۱۷-ب	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه، رویکرد دولت عامل توسعه بازار سرمایه
۱۸-ب	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور عدم برنامه ریزی دولت برای توسعه بازار سرمایه	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور	فاصله توسعه بازار سرمایه با برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور
۱۹-ب	دولت مانع توسعه بازار سرمایه بوده است اظهار نظرهای مدیران ارشد دولتی مانع توسعه بازار سرمایه	دولت مانع توسعه بازار سرمایه	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۲۰-ج	رفتار توده‌ای و فرهنگ سازی محدود مانع توسعه بازار سرمایه است عدم آشنایی جامعه با نحوه سرمایه گذاری در بورس و تمایل جامعه به سفته بازی و گریزان از سرمایه گذاری‌های صبورانه است	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی مانع فزاینده توسعه بازار سرمایه	رفتار توده ای جامعه مانع توسعه بازار سرمایه، فرهنگ عمومی مانع فزاینده توسعه بازار سرمایه

نمای کلی جدول تم

شماره تم نهایی	گزاره	مفهوم
۱	عدم شفافیت اقتصادی دولت در حوزه بازار سرمایه ملموس است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۲	رفتار عادلانه دولت در بازار سرمایه قابل مشاهده نیست	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۳	دولت در خصوص تصمیم‌های حوزه بازار سرمایه پاسخگو نیست	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۴	از سوی دولت اقدام حقوقی تخصصی در حوزه بازار سرمایه انجام نشده و به جای آن فضای امنیتی ایجاد شده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۵	سیاست‌های داخلی دولت عامل افزایش ریسک و مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۶	سیاست‌های خارجی دولت عامل افزایش ریسک و مانع توسعه بازار سرمایه بوده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۷	انتخاب اعضای شورایی بورس با دخالت دولت انجام می‌شود و نهاد سیاسی در تصمیم‌های تخصصی اثرگذار است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۸	انتخاب اعضای هیات مدیره سازمان بورس با دخالت غیر مستقیم دولت انجام می‌شود و نهاد سیاسی در تصمیم‌های تخصصی اثرگذار است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۹	قیمت گذاری دستوری دولت مانع توسعه بازار سرمایه است، مقاومت وزارت نفت و نیرو در برابر بهره‌برداری از ظرفیت‌های بازار سرمایه مشهود است، انحراف دولت از مسیر توسعه بازار سرمایه و جایگزینی ملاحظات سیاسی با روند طبیعی بازار قابل مشاهده است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۰	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
۱۱	توجه به توسعه ابزارها قابل توجه است	سازمان بورس عامل توسعه بازار سرمایه
۱۲	بی توجهی دولت به فرهنگ سازی حوزه بازار سرمایه و عدم تدوین سند راهبردی فرهنگی دولت برای بازار سرمایه مشهود است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۳	نحوه اجرای خصوصی سازی مانع توسعه بازار سرمایه است	رویکرد دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۴	نقش کم بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۵	افزایش نسبی گرایش دولت از بانک به سمت بازار سرمایه رخ داده است	دولت مانع و عامل توسعه بازار سرمایه
۱۶	عدم موفقیت دولت در جذب سرمایه گذاری خارجی مشهود است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۷	افزایش گرایش دولت به تأمین مالی از طریق بازار سرمایه رخ داده است	دولت عامل توسعه بازار سرمایه
۱۸	بازار سرمایه با برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور فاصله بسیاری دارد	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۱۹	دولت در مجموع مانع توسعه بازار سرمایه است	دولت مانع توسعه بازار سرمایه
۲۰	فرهنگ جامعه ایرانی مانع توسعه بازار سرمایه است	جامعه مانع توسعه بازار سرمایه

با جمع‌بندی تحلیل تم چنین برداشت می‌شود که از سوی دولت ضعف شفافیت، ضعف پاسخگویی، ضعف کنترل فساد، ضعف حاکمیت قانون، ضعف برنامه‌ریزی با هدف توسعه بازار سرمایه قابل مشاهده است و دولت‌ها در ایران بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ به واسطه دخالت در فرآیند بازار سرمایه مانع توسعه بازار سرمایه بوده‌اند. نبود مکانیزم شفافیت، پاسخگویی حاکمیت قانون و کنترل فساد اقتصادی در بازار سرمایه نمایان است و این عوامل مانع ارتقای عمق، عرض، خبرگی و کارایی بازار سرمایه هستند.

شکل ۳. مدل مفهومی تم نهایی

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش با استفاده از تحلیل تم نشان می‌دهد در سال‌های یاد شده اعضای شورای عالی بورس و هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار با دخالت دولت انتخاب می‌شوند. نتیجه این انتخاب اثرگذاری دولت در تصمیم‌های نهاد ناظر بازار سرمایه است. از طرف دیگر حضور دولت در شورای عالی بورس و دخالت در روند انتخاب هیات مدیره سازمان بورس و اوراق بهادار به حذف بخش خصوصی در فرایند تصمیم‌سازی این نهاد مهم اثرگذار بازار سرمایه منجر شده است. تصمیم‌های دولت چه در حوزه اقتصاد کلان و چه در حوزه بازار سرمایه افزایش ریسک بازار و کاهش امنیت سرمایه‌گذاری را به همراه داشته و سیاست خارجی دولت به ویژه

در بحث تحریم‌ها با افزایش ریسک سرمایه‌گذاری همراه بوده است. جایگاه بازار سرمایه در بودجه بندی سالانه کشور در سال‌های ۸۴ تا ۹۶ جای داده نشده است. چهار عنصر کیفی شفافیت، حاکمیت قانون، پاسخگویی و کنترل فساد از سوی دولت در حوزه اقتصاد برای فعالان بازار سرمایه قابل لمس نیست. دولت‌ها در بیشتر سال‌های مورد مطالعه به بازار پول و نظام بانکی تمایل داشته‌اند. دولت در حوزه فرهنگ‌سازی بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری صحیح بدون سند راهبردی است. فرایند کشف قیمت عادلانه در بورس‌های کالایی کشور با مقاومت دولت وزارت نفت، صمت، و نیرو همراه بوده و قیمت‌گذاری دستوری به ایجاد فضای رانتی و سفته بازی در بازار سرمایه کشیده شده است. اقدامات دولت در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی از طریق بازار سرمایه بی‌نتیجه بوده است. خصوصی‌سازی، عرضه سهام دولتی و آزادسازی سهام عدالت که می‌توانست توسعه گسترده بازار سرمایه را به همراه داشته باشد به واسطه چگونگی اجرا به مانع فزاینده توسعه بازار سرمایه بدل شده است. در سال‌های مورد مطالعه فرایند توسعه بازار سرمایه با برنامه‌های توسعه اقتصادی کشور همخوانی ندارد. از طرف دیگر بازار سرمایه با رفتار توده‌ای و فرهنگ عمومی با دارایی فیزیکی و بازار پول روبرو است و مدیران ارشد اقتصادی و آحاد جامعه از دانش مالی و ویژگی‌های پیچیده و تخصصی بازار سرمایه اطلاع کافی ندارند. با جمع‌بندی تحلیل تم چنین برداشت می‌شود که «دولت‌ها در ایران بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۶ به واسطه ضعف در بهره‌گیری از مکانیسم‌های شفافیت، پاسخگویی، حاکمیت قانون و کنترل فساد (متغیرهای انتخابی حکمرانی خوب) نتوانسته‌اند نقش جدی در توسعه بازار سرمایه ایفا کنند» و به نظر می‌رسد بدون تجدید نظر در رابطه دولت و بازار سرمایه همچنان این فرایند ادامه داشته باشد.

پیشنهادهای پژوهش

۱- آنچه مشخص است دولت در ایران در سال‌های یاد شده به واسطه ضعف عناصر حکمرانی خوب و دخالت در بازار سرمایه مانع توسعه این بازار بوده و همواره یکی از مشکلات سازمان بورس و اوراق بهادار بحث ارتباط با دولت است. متأسفانه نقش سازمان بورس به عنوان یک نهاد مهم در کنار دیگر نهادهای حاکمیتی، قدرتمند نیست.

نهاد ناظر بازار سرمایه باید در بخش‌های مختلف دولت حضور داشته باشد و اگر دولت اصرار بر توسعه بازار سرمایه دارد و می‌خواهد بخش مهمی از اقتصاد را به سمت این بازار سوق دهد، باید جایگاه سازمان بورس را در کنار دیگر نهادها ارتقا دهد.

۲- یکی از واضح‌ترین تحلیل‌ها درباره تمایز بین دولت و بازار توسط اوپنهایمر بیان شد. او بیان کرد از پایه دو شیوه برای تأمین خواسته‌های فرد وجود دارد: ۱- تولید و داد و ستد داوطلبانه با دیگران در بازار ۲- سلب مالکیت قهری دارایی دیگران. نخستین شیوه را اوپنهایمر «ابزار اقتصادی» برای برآوردن خواسته‌ها و دومین شیوه را «ابزار سیاسی» نامید. مداخله قهری به خودی خود دلالت بر این دارد که شخص یا اشخاص مجبور باید کاری را انجام دهند که در نبود مداخله هرگز انجام نمی‌دادند یا اقدام‌هایشان را تغییر می‌دهند. دستکاری مداخله گرایانه در بازار تعادل را به هم می‌زند و موجب بروز خسارت می‌شود (روتبارد، ۱۳۹۲: ۲۷ الی ۳۱). بنابراین ضروری است دولت از امر دست‌اندازی در بازار سرمایه به سمت امر نظارت بر بازار سرمایه حرکت کند.

منابع

- استراس، آنسلم و کوربین، جولیت. (۱۳۸۵) *اصول روش پژوهش کیفی*، ت بیوک محمدی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ اول
- اسلامی بیدگلی، سعید. (۱۳۹۷) *میزگرد بررسی نقش دولت در توسعه بازار سرمایه*، شرکت اطلاع رسانی و خدمات بورس
- بشیری، حسین. (۱۳۸۵) *آموزش دانش سیاسی*، تهران: نگاه معاصر، چاپ ششم
- بشیری، عباس و شقاقی شهری، وحید. (۱۳۹۰) *حکمرانی خوب، فساد و رشد اقتصادی*، نشریه بررسی های بازرگانی، شماره ۴۸
- تقوی، هدی. (۱۳۷۹) *اقتصاد سیاسی بین الملل*، تهران، پژوهشکده امور اقتصادی
- تونکیس، دن اسلیتروفرن. (۱۳۸۶) *جامعه بازار*، ت حسین قاضیان، تهران: نی، نسخه الکترونیکی
- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۲) *مقدمه ای بر روش پژوهش در علوم انسانی*، تهران، سمت، ۱۳۸۲، چاپ نهم
- حسن نژاد، محمد و شمس، شهاب الدین. (۱۳۹۵) *بررسی عوامل موثر بر میزان مشارکت مردم در بازار سرمایه ایران*، فصلنامه بورس و اوراق بهادار، شماره ۳۴
- دیو سالار، عبدالرسول و دیگران. (۱۳۹۲) *مطالعات توسعه و مؤلفه منابع*، تهران: روزنه، چاپ اول
- رضایی، فرزین و افروزی، لیلا. (۱۳۹۴) *رابطه هزینه بدهی با حاکمیت شرکتی در شرکت های دارای ارتباطات سیاسی*، فصلنامه پژوهش حسابداری
- رنجبر، هادی و دیگران. (۱۳۹۱) *نمونه گیری در پژوهش های کیفی: راهنمایی برای شروع*، مجله دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، سال دهم، شماره ۳
- عطاری، سعید و خواجه نایینی، علی. (۱۳۹۴) *بررسی و تحلیل عوامل موثر بر ناکارآمدی سیاستگذاری در ایران*، فصلنامه سیاستگذاری عمومی، شماره ۱
- قجری، علی و نوربخش، یونس. (۱۴۰۰) *مطالعه نسبت مدل حکمرانی جمهوری اسلامی ایران با مدل حکمرانی خوب*، فصلنامه مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی و ایرانی سال نهم، شماره ۱۷
- گزارش مرکز پژوهش های مجلس. (۱۳۸۳) *حکمرانی خوب*
- گوگردچیان، احمد و دیگران. (۱۳۹۴) *تحلیل مقایس های تأثیر ریسک سیاسی بر توسعه بازار سهام کشورهای منتخب*، فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه گذاری، سال چهارم، شماره ۱۵
- لک، سودا و دیگران. (۱۳۹۴) *تأثیر شوک های سیاست پولی و مالی بر بازار سهام ایران*، فصلنامه تحقیقات مدل سازی اقتصادی شماره ۹
- مک لین، ایان. (۱۳۸۷) *فرهنگ علوم سیاسی آکسفورد*، ت حمید احمدی، تهران: میزان، چاپ دوم

مهرآ، نسرین و پروینی، مهدی. (۱۳۹۶) *اقتصاد سیاسی بزهکاری دولت در نظام اقتدارگرایی فراگیر*،

فصلنامه تحقیقات حقوقی، شماره ۸۰

موران ان. روتبارد. (۱۳۹۲) *قدرت و بازار*، ت متین پدرام، تهران: دنیای اقتصاد، چاپ اول

میشکین، فردریک. (۱۳۹۷) *بازارها و نهادهای مالی*، ت حمید کرد بچه، تهران: انتشارات بورس

هیود، اندور. (۱۳۹۱) *مفاهیم کلیدی در علم سیاست*، ت حسن سعید کلاهی، تهران: علمی و فرهنگی، چاپ دوم

A.s.m. Sarwer. 2017. Capital Market: Opportunities And Challenges, Scholars Journal of Economics, Business and Management, Sch J Econ Bus Manag; 4(10).

Braun, V. and Clarke, V. 2006. Using thematic analysis in psychology, Qualitative Research in Psychology, 3(2).

Carcaba, A, Gonzalez, E, Ventura, J and Arrondo, R. 2017. How Does Good Governance Relate to Quality of Life?, Facultad de Economía y Empresa, University of Oviedo, Av.

Dimitrios Asteriou & Costas Siriopoulos. 2000. The Role of Political Instability in Stock Market Development and Economic Growth: The Case of Greece, Economic Notes, Banca Monte dei Paschi di Siena SpA, vol. 29(3).

Evrensel, A. (2010). Corruption, Growth, and Growth Volatility, International Review of Economics and Finance, Vol. 19.

Lubna, H. (2010). Rule of Law, Legal Development and Economic Growth: Perspectives for Pakistan, Pakistan Institute of Development Economics.

Mark J. Roe and Travis G. Coan. (2017). Financial Markets and the Political Center of Gravity, Journal of Law, Finance, and Accounting: Vol. 2: No. 1.

Suleman, T. (2013). Dynamics of Political Risk Rating and Stock Market Volatility, School of Economics and Finance Victoria University of Wellington.

Voghouei, h., Azail, M., & Siong Hook, L. (2013). The effect of dynamic legal tradition on financial development: panel data evidence. Eur J law Econ 35.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license.